

**OKVIRNI NASTAVNI PLAN I
PROGRAM**
za prvi razred devetogodišnje osnovne škole

Decembar, 2009. godine

Nakon provedene evaluacije okvirnih nastavnih planova i programa za prvu trijadu, usvojene su određene korekcije tako da Okvirni nastavni plan i program za 1. razred devetogodišnje osnovne škole ima sljedeći sadržaj:

Sadržaj

Uvod.....	3-6
Okvirni nastavni plan za 1. razred devetogodišnje škole.....	7
Nastavni planovi obaveznih predmeta.....	8
Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost.....	9-16
Matematika.....	17-24
Moja okolina.....	25-32
Muzička kultura.....	33-42
Likovna kultura.....	43-48
Tjelesna i zdravstvena kultura.....	49-57
Vannastavne aktivnosti.....	58-61
Predpostavke za realizaciju svih programa.....	61-62
Smjernice za praćenje i opisno ocjenjivanje postignuća učenika.....	63-64

U V O D

Reforma sistema odgoja i obrazovanja u Bosni i Hercegovini zahtijeva promjene u svim važnim segmentima tog sistema: promjenu nastavnih planova, osmišljeniji izbor sadržaja programa, usmjeravanje pažnje na sadržaje koji su važni u temeljnom obrazovanju (kao priprema za život i kao osnova za nastavak školovanja u srednjoj školi), promjenu metoda rada u nastavnom i vannastavnom radu, poboljšanje kvaliteta komunikacije među svim učesnicima odgojno-obrazovnog procesa. **Reforma bi u prvi plan morala staviti dječiju dobrobit**, dobrobit zajednice, humaniziranje škole i razvijanje senzibiliteta u pristupima djetetu.

S obzirom na činjenicu da je svaka reforma dugotrajan proces, potrebno je mnogo obazrivosti i postupnosti u uvođenju promjena. Prije svega valja procijeniti šta će svaki korak u reformi izazvati u školi, među nastavnicima, djecom, roditeljima. Treba sačuvati naša dosadašnja pozitivna pedagoška iskustva, vrijedne elemente ukupnog pedagoškog naslijeđa, ali i prihvatiti ideje iz svijeta (kojih nije malo), a koje poboljšavaju kvalitet sistema odgoja i obrazovanja. U svemu je važno imati kriterij selektivnosti s obzirom na već evidentne spoznaje da su se neki modeli organizacije nastavnog rada pokazali uspješnijim i prihvatljivijim od drugih modela. Nužno je naći mjeru između novog i onog što je već dobilo pozitivnu potvrdu u školama. Treba imati na umu ukupne efekte promjena: da li će zbuniti, dezorijentirati, izazvati otpore, ili će od početka pridobiti za saradnju i motivisati da svi učesnici reforme i sami prihvate promjene s ciljem da mijenjaju odgojno obrazovni proces, ali utiču i na kvalitet življenja. Već je naglašeno da smo se opredijelili za pristup koji podrazumijeva oprez i obazrivost jer je nedopustivo eksperimentisati na djeci koja su najdragocjeniji resurs svake zemlje. Izabrali smo pristup koji obezbjeđuje realizaciju potrebnih priprema za uvođenje promjena, koji neće izazvati poremećaje u školama, a to znači da smo krenuli od uvođenja promjena na samom početku školovanja i u prvoj godini samo u prvom razredu. To znači da se promjene odnose na generaciju upisanih učenika u školskoj 2004/2005. godini. Reforma će pratiti ovu generaciju. To je prilika da se lagano i sistematično uvode promjene posredstvom priprema onih koji će te promjene realizovati.

Sama činjenica da šestogodišnje dijete postaje školskim obveznikom za sobom povlači promjenu svih važnih segmenata odgojno-obrazovnog procesa. Ne može biti riječi o prilagođavanju ranijih programa, preuzimanju ili bilo kakvim drugim vidovima improvizacije. To su novi sadržaji prilagođeni karakteristikama šestogodišnjeg djeteta. Mišljenje djeteta na ovom uzrastu je konkretno, interes prema igri i svim vidovima komunikacije veoma naglašen, dijete je otvoreno i radoznalo, vlada usmenim govorom u obimu koji obezbjeđuje komunikaciju i u nekim se aspektima govora približava govoru odraslih. Predstoji rad na finijim aspektima jezika i govora. To je vrijeme koje daje mogućnost korekcija. Vrijeme do desete godine smatra se najpogodnijim za učenje jezika, ali i za usvajanje svih bitnih sadržaja. I na fizičkom planu dijete doživljava intenzivne promjene, rast i razvoj. Neadekvatna briga može izazvati probleme u razvoju, dovesti do deformiteta. Na tim osnovama razvijaju se novi programi za razrede koji slijede. Neuvažavanje kontinuiteta u odgojno-obrazovnom procesu neminovno vodi frustracijama učenika, ali i nastavnika i roditelja. Osnovna karakteristika školskog rada jeste ozbiljnost u pristupu i odgovornost prema zajednici, profesionalna kompetencija, mogućnost anticipacije cilja, planski i organizovan pristup realizaciji svih segmenata koji vode ostvarenju tog cilja, razumijevanje filozofije odgoja i obrazovanja.

Izradi Nastavnog plana i programa za prvi razred devetogodišnje osnovne škole prethodile su važne aktivnosti: izrada i usvajanje Konceptije devetogodišnjeg obaveznog

odgoja i obrazovanja, usvajanje Okvirnog zakona i kantonalnih zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju.

Nastavni plan i program pojedinih nastavnih predmeta zasnovan je na temeljnim principima Konceptije, definisanom globalnom cilju i specifičnim ciljevima, i posebno na očekivanim rezultatima učenja.

U Konceptiji je istaknuto da su rezultati izučavanja svih programa:

- Učenička pismenost u širem smislu riječi (čitanje i pisanje, numerička i informatička pismenost, medijska kultura);
- Posjedovanje ličnih vještina (mogućnost donošenja odluka, sposobnost uspješnog nošenja s teškoćama u životu, briga o vlastitom zdravlju i zdravlju drugih, razvijenost pozitivnih navika, human odnos prema svakom živom biću;
- Spremnost učenika za prihvaćanje uloge odgovornog građanina (koliko cijeni kulturu i običaje drugih ljudi, koliko zastupa jednakost i pravdu, koliko utiče na atmosferu mira i tolerancije u zajednici);
- Sposobnost kritičkog mišljenja i uspješnog rješavanja problema;
- Razlike na nivou postignuća na početku i na kraju devetogodišnjeg odgoja i obrazovanja;
- Sposobnost pozitivne komunikacije;
- Jasna predstava o značaju nauke i tehnologije u savremenom životu;
- Ovladavanje osnovnim znanjima dva strana jezika.

Svemu treba dodati estetsku dimenziju, **likovnu i muzičku pismenost** i sposobnost pojedinca da zna napraviti izbor u skladu s kriterijima lijepog u svim sadržajima.

Najvažnije promjene koje donosi reforma osnovne škole:

- Upis u školu djece mlađe hronološke dobi (sa 5, 5 godina), polazak u školu sa 6 godina;
- Osnovna škola traje devet godina (a ne osam);
- Novi Nastavni plan i program za sve razrede, od I do IX razreda;
- Temeljna znanja i vještine bit će u funkciji globalnog razvoja i globalnih interesa;
- Naglašenije afirmisanje novih i fleksibilnijih metoda učenja koje mijenjaju poziciju učenika u nastavi;
- Osnovna škola je obavezna i neselektivna za svu djecu bez obzira na razlike u sposobnostima.
- Djeca s blažim smetnjama u razredu bit će integrisana u redovna odjeljenja;
- Povećana je odgovornost škole, nastavnika i svih zaposlenih, kao i zajednice u kojoj škola djeluje;
- Obaveze su jasno naznačene;
- U devetogodišnjoj školi ostvarit će se bolja veza sadržaja koji su predmet izučavanja sa iskustvenim, životnim sadržajima i bit će u funkciji pripremanja za odgovoran i svrsishodan život ;
- Devetogodišnja osnovna škola obezbijedit će temeljna znanja i vještine za uspješan nastavak školovanja u srednjoj školi;
- Visokoškolsko obrazovanje za sve profile nastavnika i uspostavljanje balansa u zastupljenosti stručnih, te didaktičko-metodičkih i pedagoško-psiholoških sadržaja u edukaciji nastavnika.

Programski sadržaji nastavnih predmeta koji se izučavaju u prvom razredu devetogodišnje osnovne škole obezbjeđuju:

- Osnovna znanja, vještine, navike i vrijednosti kao osnovu za izučavanje ovih predmeta u drugom razredu
- Specifične sadržaje i znanja vezana za lokalnu zajednicu

Nastavni plan i program svakog nastavnog predmeta sadrži ove dijelove:

- Uloga i značaj nastavnog predmeta
- Cilj izučavanja, odgojno-obrazovni ciljevi
- Sadržaji
- Očekivani rezultati učenja
- Indikatori uspješnosti
- Objašnjenja i didaktičko-metodičke napomene
- Smjernice za praćenje napredovanja učenika, procjenjivanje nivoa postignuća

U skladu s Konceptijom devetogodišnjeg obaveznog odgoja i obrazovanja, nastavni planovi i programi kantona sastoje se od:

- a) **Općeg dijela - zajedničke jezgre**
- b) **Posebnog dijela - lokalne komponente**

- **Zajednička jezgra**

Zajednička jezgra je sadržaj pojedinih nastavnih predmeta bez koje predmet ne može postojati (primjerena uzrastu učenika), pojam koji daju identitet nastavnom predmetu. Tu su i sadržaji koji obezbjeđuju kvalitetnu i korektnu informaciju o onima koji su pored nas i sa nama (umjetnička, naučna, tehnička ostvarenja, rezultati u kulturi i kulturnom naslijeđu, običaji). Zajednička jezgra obezbjeđuje transparentnost unutar školskog sistema i programa u različitim dijelovima Federacije Bosne i Hercegovine i u Bosni i Hercegovini, na osnovu koje postoji mogućnost promjene škole bez problema, koji mogu biti izazvani prevelikim razlikama u nastavnim planovima i programima.

Pri odabiru sadržaja vodilo se računa o sadržajima prvog razreda devetogodišnje osnovne škole u Republici Srpskoj.

Važno je istaći da se pri odabiru sadržaja općenito vodilo računa da oni budu što više uporedivi i kompatibilni sa sadržajima učenja u zemljama Evropske zajednice na tom nivou obrazovanja.

- **Lokalna komponenta**

Ovaj dio programa daje mogućnost školama, općinama i kantonima da razviju vlastite programe, birajući sadržaje i područja učenja.

Za izradu ovog nastavnog plana i programa korištena je sljedeća metodologija:

- sadržajna i vremenska raspodjela programskih sadržaja po pojedinim nastavnim predmetima, oblastima i temama
- određeni su opći ishodi učenja u osnovnoj školi i u okviru toga, ishodi učenja svakog nastavnog predmeta na kraju prvog razreda;

- date su smjernice za organizaciju nastave i strategije učenja, kao i praćenja i ocjenjivanja učenika
- određeni su indikatori uspješnosti za svaki predmet

Prijedlog modela

**OKVIRNI NASTAVNI PLAN ZA PRVI RAZRED
DEVETOGODIŠNJE OSNOVNE ŠKOLE**

REDNI BROJ	<i>OBAVEZNI NASTAVNI PREDMETI</i>	SEDMIČNI BROJ NASTAVNIH ČASOVA	GODIŠNJI BROJ NASTAVNIH ČASOVA
1.	Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost	3	102
2.	Matematika	2	68
3.	Moja okolina	2	68
4.	Muzička kultura	2	68
5.	Likovna kultura	2	68
6.	Tjelesna i zdravstvena kultura	2	68
	UKUPNO:	13	442
	Izborni, fakultativni predmeti		
7.	Vjeronauka		
	Vannastavne aktivnosti		
	Dopunski programi		
	UKUPNO OPTEREĆENJE UČENIKA:		

Napomena: Broj nastavnih časova za vjeronauku, vannastavne aktivnosti, dopunske programe, eventualno neki novi predmet (izborni, fakultativni) odredit će se na lokalnom nivou, u skladu s mogućnostima o kojima je riječ u Konceptiji.

NASTAVNI PROGRAMI OBAVEZNIH NASTAVNIH PREDMETA

Programi obaveznih nastavnih predmeta:

- **Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost**
- **Matematika**
- **Moja okolina**
- **Muzička kultura**
- **Likovna kultura**
- **Tjelesna i zdravstvena kultura**

Programi izbornih nastavnih predmeta:

- **Vjeronauka**
- **Vannastavne aktivnosti**
- **Dopunski programi**

**BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI
JEZIK I KNJIŽEVNOST**

BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

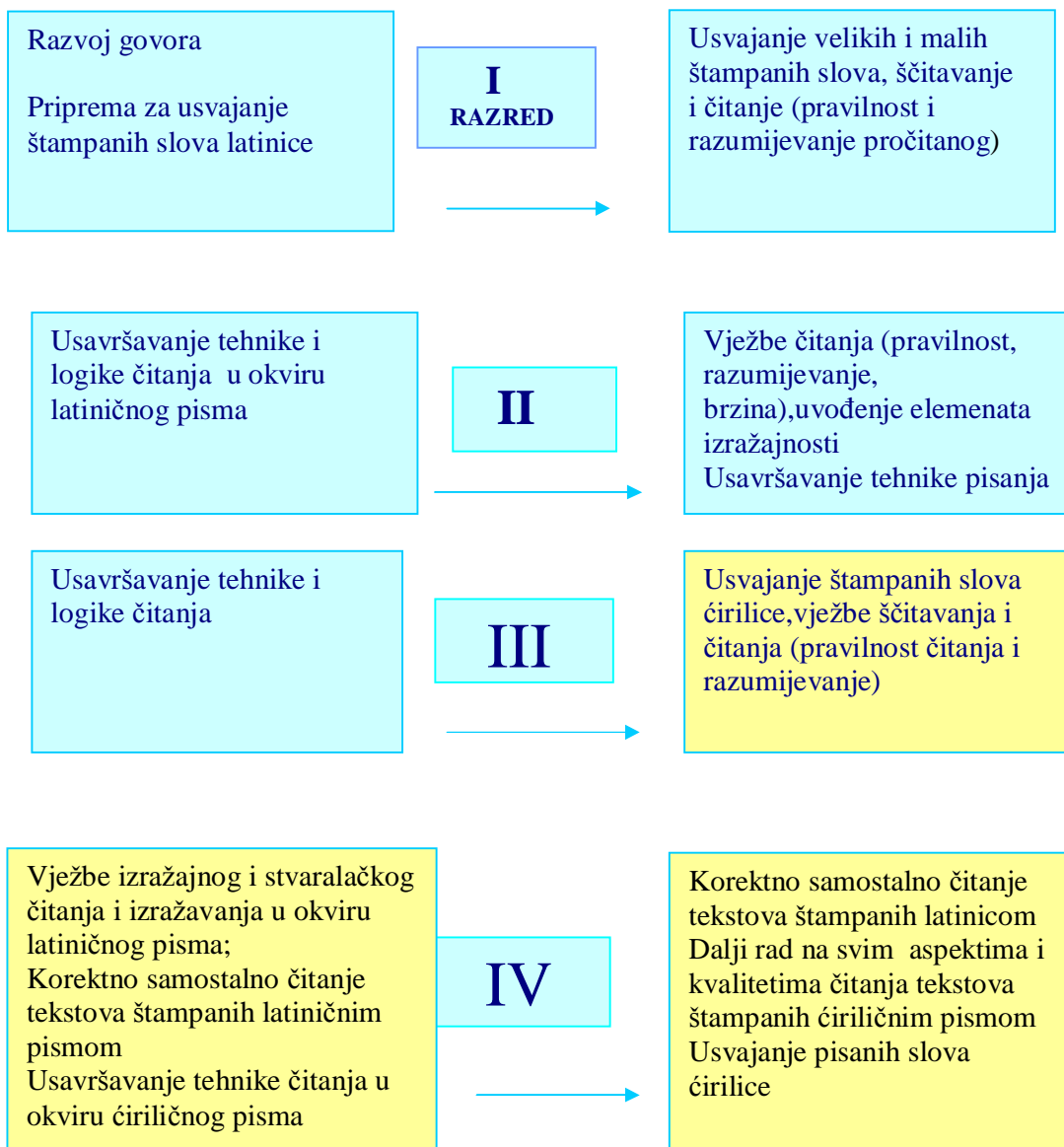
(102 nastavna časa)

Globalne naznake dinamike usvajanja elementarne pismenosti

Radi orijentacije u kreiranju sadržaja nastavnih programa svih nastavnih predmeta, ponuđen je raspored usvajanja sadržaja jednog i drugog pisma.

Prvo polugodište

Drugo polugodište

ULOGA I ZNAČAJ

Jezik je važan činilac u razvoju svakog ljudskog bića. Ima posebno naglašenu informativnu i komunikativnu vrijednost jer je zajednički za ljude koji žive u određenoj zajednici. Govor je aktivnost komunikacije pomoću jezika.

Razvoj dječijih govornih sposobnosti moguće je posmatrati u kontekstu usvajanja jezika. Govor se razvija govorom. Posredstvom programskih sadržaja ovog nastavnog predmeta razvijamo jezično osjećanje učenika, korektno vladanje rečenicom, razvijamo gramatičko-pravopisne aspekte i uvodimo ih u različite oblike usmenog i pismenog izražavanja.

Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost kao nastavni predmet je sistem jezičkog i književnog znanja. Program nastave jezika uključuje sadržaje nastave gramatike, pravogovora i pravopisa, sadržaje usmenog i pismenog izražavanja. Program nastave književnosti sadrži književna djela, osnove teorije književnosti i samostalno, izvanškolsko čitanje.

Jezik ima obrazovnu, odgojnu, funkcionalnu, komunikacijsku funkciju, ali je i moćno sredstvo djelovanja na pojedinca, grupe i zajednicu u cjelini.

Na funkcionalnom nivou jezik i govor utiču na psihološke i lingvističke sposobnosti: zapažanje i imenovanje bitnih elemenata, mogućnost poređenja, diferencijacije, pojmovnu distinkciju, uopštavanje, zaključivanje.

U prvom razredu bavimo se govorom djeteta i dalje radimo na razvijanju pojedinih kvaliteta usmenog govora.

Brojni su činioci koji utiču na kultivisanje govora: nivo govorne razvijenosti (kvalitet diskriminacije glasova i artikulacije, razvijenost i bogatstvo rječnika), prisustvo govornih smetnji i poremećaja, kvalitet govora u razredu i ukupnom okruženju, razvijenost individualnih programa, izbor sadržaja koji poticajno djeluju na govorni razvoj. Govor je u osnovi komunikacije i ukupnog učenja. Važno je znati da nastava bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika daje osnovna znanja iz jezika i književnosti, osnovnu pismenost u gramatičko-pravopisnom, stilskom, sadržajnom i kompozicijskom smislu.

Ta znanja utiču na uspjeh u učenju i drugih nastavnih predmeta. Čitanje je sredstvo i metoda učenja. Ako dijete ima problema sa čitanjem – sigurno će se to odraziti na njegova postignuća u svim nastavnim predmetima. A neuspjeh obeshrabruje i rađa nove neuspjehe. Nastavu čitanja i pisanja nužno je posmatrati u kontekstu ukupnog napredovanja učenika i posvećivati joj onoliko pažnje koliko stvarno utiče na osvješćivanje smisla stalnog učenja. Čitanje i učenje su u osnovi komunikacije i sami su komunikacija. Samo pismen čovjek može djelovati efikasno, živjeti sa svrhom, radošću, punoćom i mudrošću.

ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI U I RAZREDU

SPOZNAJNO PODRUČJE		AFEKTIVNO PODRUČJE		PSIHOMOTORIČKO PODRUČJE
Z N A N J A	Vještine i sposobnosti	Stavovi , vrijednosti	I n t e r e s i usmjereni prema :	
Šta čujem, a šta vidim? (glasovi i zvukovi, predmeti i bića)	Sposobnost pravilnog i smislenog govora Sposobnost pravilnog i jasnog izražavanja	-život je vrijednost -znanje je važno	-knjizi i znanju (čitanju i sadržajima koje nudi knjiga)	-rukovanje priborom za pisanje i crtanje -položaj tijela pri čitanju i pisanju
Slovo–glas	Sposobnost posmatranja i zapažanja bitnih elemenata	-pismenost je važna za pojedinca i zajednicu (čitanje mi je potrebno da bih mogao učiti iz knjiga, a pisanje da bih kazao šta mislim u pisanoj formi)	-lijepom u svim sadržajima, posebno u jeziku i književnosti)	-koordinacija pokreta šake i prstiju, kao i pokreta očiju
Riječ–slog	Sposobnost analize i sinteze			
Riječ –rečenica	Sposobnost klasifikacije elemenata		-ljepoti kazivanja (usmena i pisana forma)	- gipkost pokreta i estetika rukopisa
Poznavanje štampanih slova latinice	Praćenje toka događaja u priči			
Ovo je priča	Uočavanje važnih pojedinosti	-i iskustvo je važno u učenju	-vlastitom napredovanju	- brzina i tačnost u prepoznavanju oblika, struktura boja
Ovo je pjesma	Uočavanje likova i njihovih osobina	-priroda je otvorena knjiga iz koje mogu učiti	-kreativnom izrazu	-klasifikacija slova, slogova, riječi
Lik u priči	Sposobnost zamišljanja situacija i ponašanja		-potrebi učenja o načinima učenja	-čujem –pišem
Ovo je dobro, a ovo nije dobro ponašanje zato što....	Sposobnost pravilnog i jasnog izražavanja	-vrline ispravnog ponašanja /sklad misli, riječi i djela/	-prema poboljšanju kvaliteta komunikacije govorom	-poručujem simbolom, crtežom, kretnjom
Šta treba zapamtiti	Uočavanje slijeda, prvo, drugo.. sastavljanje plana	-nadzor nad govorom i ponašanjem		-mimika, gest, pantomima, neverbalna komunikacija u funkciji poruke
Zašto je nešto lijepo, a nešto nije lijepo u sadržaju, postupku?	Sposobnost zaključivanja	-disciplina -odgovornost -marljivost -poštenje -istinoljublje, pravdoljublje	-istraživanju, traženju kreativnijih rješenja	-pravim slova od plastelina, gline, izrezujem iz novina
Riječ–značenje	Sposobnost samoevaluacije i evaluacije			
Izbor riječi i rečenica Prihvatljivo, neprihvatljivo u govoru				
Ovo govori pisac,a ovo lik iz priče				

<p>Specifične metode i postupci</p> <p>Glasovna analitičko-sintetička metoda</p> <p>Globalna metoda</p> <p>Kombinovana metoda</p> <p>Grupna obrada slova</p> <p>Monografska obrada slova (povremeno: u usvajanju slova složenije grafičke strukture, predaha nakon usvajanja više od 15 slova, u radu s djecom sa posebnim potrebama, u individualnom programu)</p>	<p>Oblici jezičke i socijalne komunikacije</p> <p>Rad u grupi, ja s drugima i drugi sa mnom</p> <p>Rad u paru</p> <p>Kooperativni rad</p> <p>Frontalni rad</p> <p>Individualni rad</p> <p>Individualizovani rad</p> <p>Igraonice–maštaonice</p> <p>Igraonice-radionice</p> <p>Igraonice- pričaonice</p> <p>Individualni programi u učionici za sve</p>	<p>Komunikacijski postupci</p> <p>Slušanje govora i čitanja</p> <p>Slušamo glasove u prirodi i oponašamo</p> <p>Slušam, pamtim i znam</p> <p>Slušam, doživljavam</p> <p>Izražavam riječima</p> <p>Slušam i izražavam pokretom</p> <p>Razgovor</p> <p>Imitacija</p> <p>Igranje uloga</p> <p>Pričanje</p> <p>Prepričavanje</p> <p>Opis (perceptivni i doživljajni nivo), dodir mi kaže, osjećam , to mi liči na...</p> <p>Igra kao situacija, postupak i sredstvo</p>	<p>Nastavna sredstva</p> <p>Slike predmeta, bića, pojava</p> <p>Slike događaja</p> <p>Crteži</p> <p>Niz slika koje predstavljaju događaj</p> <p>Ilustrovana razredna slovarica</p> <p>Razredna slovarica bez ilustracija</p> <p>Individualne slovarice</p> <p>Aplikacije</p> <p>Slogovnice</p> <p>Kartoni riječi</p> <p>Filmovi</p> <p>Glina, plastelin</p>
--	---	--	--

PROGRAMSKI SADRŽAJI

Jezičko izražavanje (slušanje, govor i čitanje)

Vježbe **slušanja** uzornog književnog govora, čitanja, pripovijedanja; prepoznavanje i imenovanje predmeta i bića, zapažanje osobina; vježbe diskriminacije glasova; vježbe artikulacije.

Razvijanje jezičkog osjećaja djece posredstvom spontane (nenamjerne) imitacije, svjesne (namjerne) imitacije, organizovanih usmjerenih imitacija, stvaralačke primjene (prepoznavanje i oponašanje glasova i zvukova, ritma), neverbalna komunikacija (gest, mimika, pantomima u komunikaciji i igranju uloga).

Razvijanje sluha za gramatičku ispravnost govora; uočavanje značenja riječi; razmišljanje o značenjima riječi; riječ i promjena konteksta.

Bogaćenje rječnika, razvoj jezičnog stvaralaštva (pričanje, razgovor, rekreativni razgovor, opis, dramatizacija, slika događaja kao podsticaj, niz slika (vježbe tipa: Tišina mi je rekla; Muzika mi je šapnula; stvaranje priče naizmjeničnim učesćem nastavnika i učenika; Ja sam voditelj i upoznaću vas; Sjedimo u krugu, mikrofona je moj i reći ću nešto lijepo o mom drugu, drugarici).

Razvijanje **spontanosti** govora (memorisanje i reprodukcija stihova, zagonetki, pitalica, brzalica).

Poticanje i razvijanje stvaralačke mašte i stvaralačkog mišljenja radi praćenja napredovanja u govoru, uspjeha u samostalnom sastavljanju rečenica, teksta, u dikciji (Novo ime za dan, noć, olovku, knjigu, drvo, cvijet; Da sam vjetar; Poželim da vjetar odnese zauvijek; Želim da).

Razumijevanje sadržaja rečenica, teksta, besmislenih iskaza i besmislenih književnih tekstova, uspostavljanje logike u iskazima, pričama. Transformacija smislenog u besmisleni iskaz i obrnuto.

Transformacija smislenog iskaza u besmisleni iskaz i obrnuto.

Humorističko pričanje, prepoznavanje elemenata vedrine, smijeha, šale u priči, iskazu.

Vježbe stvaralačkog slušanja (izbacio bih iz priče, pozvao bih u priču, promijenio bih kraj priče, slušao sam i «vidim», zapamtio-ilustrujem).

Kritičko slušanje: Nije tako u priči; Nije to rekao; Priča ne počinje tako;

Podsticaji kognitivnom, jezičkom, emotivnom i kreativnom razvoju: sadržaji posredne i neposredne stvarnosti, posebno sadržaji književnih tekstova

Grigor Vitez: *Gitara jesenjeg vjetra*; Nasiha Kapidžić-Hadžić: *Lutke u školi*; Vesna Parun: *Uspavanka za ježa*;

Zehra Hubijar: *Zeko i djeca*; Gvido Tartalja: *Kratkotrajna škola*; Luko Paljetak: *Gramatička česma*; Narodna priča: *Zekina kućica*; Bosiljka Letić – Fabri: *Jesen*

Filmske priče za djecu, TV emisije su poticaji i sredstva u realizaciji svih sadržaja.

Priprema za usvajanje štampanih slova

Predvježbe za usvajanje velikih i malih štampanih slova latinice, ščitavanja i čitanja

Predmet- slika – riječ, riječ – glas; glasovna analiza riječi (glas na početku, na kraju i u sredini riječi); Razvijanje fonematskog sluha i fonematskog kapaciteta. Riječ-rečenica (rečenica ima dvije riječi, tri ili više riječi). Riječi (duže i kraće, broj glasova). Rečenice (zamjenjujemo riječ u rečenici, a da rečenica ne promijeni smisao); upitne, uzvične i izjavne rečenice i pisanje riječce “LI” (učenici se

samo pojmovno trebaju upoznati sa upitnim, uzvičnim i izjavnim rečenicama te sa pisanjem riječice "LI"); **usvajanje štampanih slova latinice** (veliko i malo slovo na istom nastavnom času). Ščitavanje i pokušaji čitanja riječi, rečenica, kraćeg teksta (pravilnost razumijevanje pročitano, reprodukcija pročitano na osnovu detaljnih pitanja u usmenoj formi, ilustriranje). Razvijanje sposobnosti povezivanja riječi u smislene cjeline (rečenice, nizove rečenica, kraće tekstove); zamjena riječi u rečenici; dopunjavanje rečenica, teksta; vježbe s kartonima riječi; grupisanje riječi oko izbarane riječi (ŠKOLA, a druge riječi su nebo, more, knjiga, učenje, oblak, zeko, uspjeh, radost, briga, pjesma, jato, livada, djeca...); objašnjenja: zašto je ta riječ uz riječ ŠKOLA; čitanje kraćih rečenica; uspostavljanje logičkog slijeda u poremećenom slijedu rečenica; čitanje kraćih tekstova; šta sam zapamtio? Čitam. Zapamtio sam ko nije dobar u priči.

OČEKIVANI REZULTATI

Smanjit će se razlike među djecom u pogledu prethodnih postignuća.

Usvajanje pojedinih segmenata elementarne pismenosti (pravilan govor, mogućnost analitičko-sintetičkog pristupa riječima i rečenicama, poznavanje štampanih slova latinice, ščitavanje i čitanje riječi i rečenica, razumijevanje pročitano i mogućnost reprodukcije).

Poboljšat će se sposobnosti artikulacije i ukupnog kvaliteta govora (u međusobnoj komunikaciji i u vježbama reprodukcije, odnosno produkcije sadržaja).

Ovladat će glasovnom analizom riječi. Poboljšat će se fonematski sluh i fonematski kapacitet.

Usvojit će štampana slova latinice, čitati i razumjeti pročitano u skladu s individualnim razvojem i mogućnostima učenja.

Obogatit će rječnik u kvantitativnom i kvalitativnom smislu. Stvarat će nove riječi.

Očekivani rezultati su istovremeno i nastavni ciljevi.

INDIKATORI USPJEŠNOSTI

Koliko djeca doživljavaju školu kao svoj drugi dom, raduju se, maštaju i stvaraju; da li je uočljivo napredovanje učenika u usvajanju znanja i vještina navedenih u definisanim ishodima učenja: učenici uspješnije govore i komuniciraju; ispoljavaju interes prema knjizi i znanju, žele učiti; Znaju slova, pravilno čitaju jednostavnije riječi i rečenice, razumiju pročitano.

Spretniji su u rukovanju priborom za crtanje i pisanje, brži su u reakcijama, bolje razumiju nastavnikova pitanja, napomene, objašnjenja. Radoznali su.

Razlike između inicijalne i finalne slike o znanjima, vještinama i ukupnim postignućima učenika je indikator uspjeha i nastavnikovog profesionalnog umijeća.

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

U prvom razredu osnovne škole pažnja je usmjerena na razvoj govora i usmenog izražavanja, predvježbe za čitanje, ščitavanje, čitanje, razumijevanje pročitano i reprodukciju sa ili bez elemenata kreativnosti. Elementi svih prethodno navedenih područja uključeni su u programske sadržaje, ali bez naznačenih obaveza u pojmovnom smislu. Riječ je o šestogodišnjem djetetu koje vlada rečenicom sa približnom strukturom rečenice odraslih. Ovladalo je govorom i sistemom pravila bez poznavanja pravila. Savladana je većina padeža, predstoji usvajanje "finijih aspekata jezičkog sistema". U spješno oponaša ljude, životinje, bliska mu je dramska imitacija i aktivnosti koje podrazumijevaju promjenu, dinamiku. Sasvim je svjesno okruženja koje je bilo u njegovom iskustvu, ali će polaskom u školu u njegov život ući potpuno novi svijet i novi načini postavljanja zahtjeva.

Dijete će govorom u usmenoj formi izražavati misli, osjećaje, raspoloženja, poručivati. Posredstvom govora ono traži mjesto u grupi i načine integrisanja, odobrava ili se suprotstavlja.

Govorom, jednostavno komunicira. U oblikovanju komunikacijskog sadržaja važni su: pravilnost, jasnoća, fluentnost, ali i efektivnost izražavanja. U osnovi je ovakvog izražavanja adekvatan izbor riječi, strukturisanje rečenice, gramatička pravilnost, ukupna artikulacija i organizacija. Uspješna komunikacija je načelo cjelokupnog rada u školi i snalaženja u životu. Ta nova situacija traži komunikacioni kontekst, komunikacijske situacije i adaptacioni okvir. S tim treba računati. Prvi mjesec je mjesec snalaženja, traženja sebe među drugima i s drugima. To vrijedi za sve nastavne predmete i obaveze u njima. Zato je moguće planiranjem sadržaja uspostaviti tematske krugove, obezbijediti međusobno prožimanje, ali ne i preklapanje sadržaja.

Od prvog dana nastavnik će koristiti dječiju radoznalost, otvorenost, dinamičnost i usmjeravati ukupnu aktivnost prema novim spoznajama i drugim segmentima koji su sastavni dijelovi programa. Dijete oponaša nastavnika, spontano usvaja lekseme iz nastavnikovog govora. Za sve vidove slušanja važan je sadržaj, priča i način pričanja, prezentacije i uživanje u situaciju.

Djetetu je bliska igra. U ovom je uzrastu važno imati u vidu da je mnoge sadržaje moguće realizovati u igri i kroz igru. Igra je u funkciji ostvarivanja nastavnih ciljeva. Nastavnik bi morao razumijevati smisao svih aktivnosti, a ne prihvatati slijepo bilo čije sugestije. Dijete zna i može veoma pažljivo slušati pod uslovom da je nastavnikova priča živa i zanimljiva. Igra ne smije biti sama sebi svrha. Dijete se veoma lijepo igra i bez nas. U uslovima školskog učenja na jednoj su strani učenici, na drugoj sadržaji. Između su načini posredovanja. Igra je sredstvo i metod pri ostvarivanju odgojno-obrazovnih ciljeva. A u igri su primjenjive sve nastavne metode, ali u kombinaciji: pričanje i objašnjavanje, metode koje podrazumijevaju upotrebu teksta, ilustracija, kao i specifične metode (globalna, glasovna analitičko-sintetička, kombinovana).

Važno je da učenici **ne usvajaju** pravila i definicije. Na bazi slušanja formira se osjećaj za pravilnost, normu, standard.

U učenju su važna emocionalna stanja. Prisustvo ili odsustvo ljubavi i razumijevanja, straha i napetosti mogu usporiti ili ubrzati govorni razvoj i dovesti do napretka, ili izazvati poteškoće.

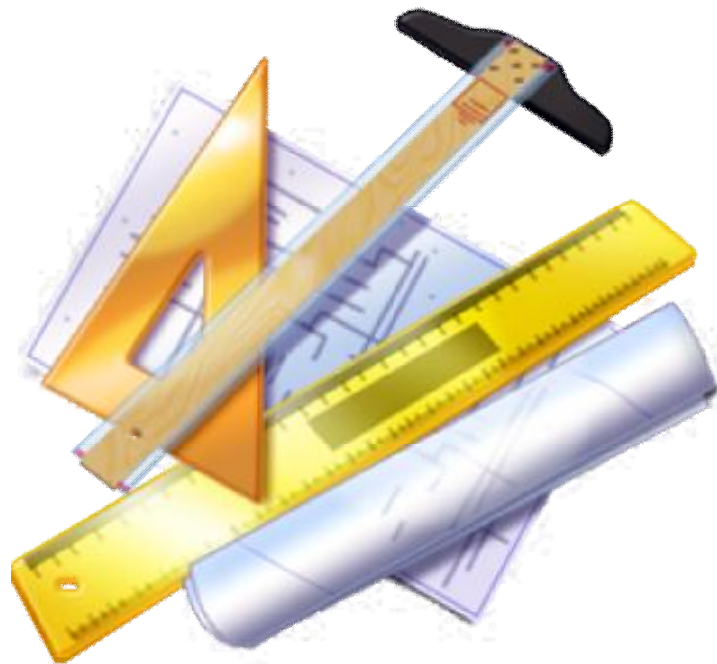
Ako dijete nema razvijenu glasovnu osjetljivost, ako zamjenjuje glasove, dodaje, izostavlja, ili ima drugi problem nastavnik će strpljivim i upornim radom pokušati otklanjati smetnje. Važno je da ne «osvješćuje» teškoću kao takvu. Nastavnik ne smije pokazivati zabrinutost.

U prvom polugodištu učenici ne usvajaju slova i čitanje. To je vrijeme predviđeno za govorni razvoj. Nastavnik će koristiti oblike izražavanja i vježbe primjerene šestogodišnjem djetetu (prepričavanje na osnovu detaljnih pitanja, opisivanje na nivou opažanja svojstava predmeta i bića uz angažovanje svih čula, razgovor, pa i raspravljanje o pitanjima koja su njima važna, pričanje o sadržaju slika).

Ne zahtijevajte od djeteta da preslikavaju grafičke strukture slova jer je to besmislena aktivnost. Motoriku šake dijete može vježbati na smislenim sadržajima. U drugom polugodištu uključite slovo kao znak.

Treba imati na umu činjenicu da je učenje socio-kulturni, ali i kognitivni i krajnje lični fenomen. Ta saznanja treba usmjeriti prema individualizaciji ukupnog rada.

MATEMATIKA

MATEMATIKA

(68 nastavnih časova)

ULOGA I ZNAČAJ

Nastavni predmet Matematika, posebno danas, u eri dinamičnog naučnog i tehničko-tehnološkog razvoja, te opće kompjuterizacije, ima bitan značaj i ulogu u odgoju i obrazovanju mlade generacije i njihovom pripremanju za budući život i rad. Nastava matematike predstavlja glavni segment cjelokupnog općeg obrazovanja i osnovu razvoja cjelovite ličnosti učenika, jer daje značajan doprinos u sveukupnim učeničkim postignućima (obrazovnim, odgojnim i funkcionalnim).

Obrazovna uloga sastoji se u usvajanju programom propisanih matematičkih sadržaja; funkcionalna se ogleda u njenom velikom utjecaju na razvoj općih intelektualnih sposobnosti (pamćenja, pažnje, rasuđivanja, logičko, stvaralačko i kreativno mišljenje...), a odgojna uloga se ogleda u njenom utjecaju na razvoj pozitivnih crta učeničke ličnosti (tačnost, preciznost, urednost, upornost).

Matematički nastavni saržaji zbog svoje egzaktnosti i logičke strukture upravo pogoduju razvoju intelektualnih i stvaralačkih sposobnosti učenika, kao i razvoju gore navedenih pozitivnih crta ličnosti, te pomažu pri izučavanju drugih nastavnih predmeta – moje okoline, likovne kulture, fizike, hemije itd.

CILJEVI I ZADACI

Cilj nastave matematike u prvom razredu devetogodišnje osnovne škole je odgajanje i obrazovanje učenika na osnovu formiranja osnovnih matematičkih pojmova i usvajanju sadržaja kao što su uspoređivanje predmeta po osobinama i uzajamnom položaju (odnosu), mjerenje veličina, mjerne jedinice, prirodni brojevi do 10, relacije među njima, te operacije sabiranja i oduzimanja.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

1. UPOREĐIVANJE, PROCJENJIVANJE I MJERENJE VELIČINE PREDMETA

- a) Upoređivanje predmeta po boji, duljini, visini, širini, debljini
- b) Blizu, daleko, lijevo, desno, ispred-između-iza, ispod-na-iznad, uspravno-koso-vodoravno
- c) Odnos među predmetima i veličina predmeta
- d) Mjerenje veličina - jedinice i mjere (kilogram, metar, litar, sat i KM)

2. PREDMETI OBLIKA LOPTE (KUGLE), KOCKE, VALJKA I PIRAMIDE

- a) Upoznavanje predmeta oblika lopte, kocke, valjka i piramide, imenovanje oblika i uočavanje njihovih sličnosti i razlika

3. RAVNE I ZAKRIVLJENE PLOHE (POVRŠI), LIKOVI I LINIJE

- a) Likovi oblika kruga, trougla, pravougla i kvadrata
- b) Otvorene i zatvorene ravne i krive linije; unutrašnjost i spoljašnjost (vanjština), unutra – na – izvan
- c) Tačke kao presjeci linija (sjecišta)

4. SKUPOVI, BROJEVI, RELACIJE I OPERACIJE

- a) Primjeri skupova, označavanje
- b) Članovi skupa, pridruživanje elemenata dvaju skupova, brojnost
- c) Brojevi od 1 do 3
- d) Upoređivanje brojeva ($<$, $>$, $=$, \neq)
- e) Brojevi 4 i 5
- f) Prethodnik i sljedbenik, opadajući i rastući brojni niz (predstavljanje na brojnoj liniji)
- g) Redni brojevi od 1 do 5
- h) Zbrajanje i oduzimanje
- i) Broj 0
- j) Brojevi od 6 do 9
- k) Broj 10
- l) Redni brojevi od 1 do 10

Napomena:

Nastavnik može sa djecom koja pokazuju interes i visoke sposobnosti za matematiku raditi i računске operacije u skupu brojeva do 20.

OČEKIVANI REZULTATI (ISHODI) UČENJA

1. UPOREĐIVANJE, PROCJENJIVANJE I MJERENJE VELIČINE PREDMETA

- Upoređivanjem otkriti sličnosti i različitosti prema osobinama i uzajamnom položaju predmeta
- Procjenjivanje veličine predmeta na osnovi vizualne percepcije i odnosa među predmetima
- Upoznati čime mjerimo (pedalj, stopa, metar, linijar, štap, termometar, vaga, sat)
- Mjeriti, to znači upoređivati
- Upoznati i imenovati jedinice za pojedine veličine
- Procjenjivanje rezultata mjerenja, poređenje dobivenih rezultata sa predviđenim rezultatima

2. PREDMETI OBLIKA LOPTE, KOCKE, VALJKA I PIRAMIDE

- Posmatranjem predmeta iz svoje okoline upoznati i imenovati oblike lopte, kocke, valjka i piramide
- Uočiti sličnosti i različitosti među njima
- Prepoznati da predmeti iz životnog okruženja imaju sličnosti i različitosti sa geometrijskim oblicima

3. RAVNE I ZAKRIVLJENE PLOHE (POVRŠI), LIKOVI I LINIJE

- Posmatranjem prepoznati ravne i zakrivljene plohe (površni), likove, otvorene i zatvorene linije (njihovu unutrašnjost i spoljašnjost)
- Upoznati tačku kao presjek linija
- Grafičko predstavljanje tačke

4. SKUPOVI, BROJEVI, RELACIJE I OPERACIJE

- Osposobiti učenike za posmatranje skupova u neposrednoj okolini
- Upoznati učenike sa postupkom pridruživanja
- Usvojiti izraz «pripada» i «ne pripada» skupu, «element skupa» i «nije element skupa»
- Zapažati i identificirati skupove iste i različite brojnosti
- Upoznati brojeve od 1 do 9
- Upoređivati brojeve (već od broja 3), upoznati i primijeniti izraze «manje», «veće», «jednako», «nejednako» i oznake $>$, $<$, $=$, \neq
- Upoznati učenika sa pojmovima «prethodnik» i «sljedbenik» (već od broja 5)
- Identifikovati sabiranje kroz aktivnosti dodavanja, spajanja i grupiranja
- Usvajanje izraza «plus» i oznake «+»
- Identifikovati oduzimanje kroz aktivnosti smanjenja, uzimanja i odvajanja
- Usvajanje izraza «manje» i oznake «-»
- Preko konkretnih primjera navesti učenike da zaključe da se zbir neće promijeniti ako sabirci zamijene mjesta i da su sabiranje i oduzimanje suprotne računске operacije (radnje)
- Nula, veza sabiranja i oduzimanja, brojnost praznog skupa
- Prepoznati da je desetica skup od 10 jedinica i upoznati učenika s načinom bilježenja broja 10

- Osposobiti učenike da sabiraju i oduzimaju na različite načine (korištenjem tabela i brojevnog pravca, pravilna interpretacija jednostavnijih grafikona) u okviru prve desetice
- Kroz primjere iz svakodnevnog života upoznati redne brojeve

ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI I ZADACI

SADRŽAJ	ZNANJE	SPOSOBNOSTI	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
<p>I. Upoređivanje, procjenjivanje i mjerenje veličine predmeta</p> <p>- Upoređivanje predmeta po boji, duljini, visini, širini, debljini</p> <p>- Blizu, daleko, lijevo, desno, ispred-između-iza, ispod-na-iznad, uspravno-koso-vodoravno</p> <p>- Odnos među predmetima i veličina predmeta</p> <p>- Mjerenje veličina – jedinice i mjere (kilogram, metar, litar, sat i KM)</p>	<p>Razlučivanje (razlikovanje) predmeta po boji, duljini, širini...</p> <p>Orijentacija u prostoru (blizu-daleko, lijevo-desno...)</p> <p>Procjenjivanje međusobnog odnosa predmeta i njihove veličine</p> <p>Učenici se trebaju samo pojmovno upoznati sa mjerenjem veličina, odnosno sa jedinicama i mjerama (kilogram, metar, litar, sat i KM)</p>	<p>Sposobnost korištenja matematičkog jezika i simbola, Samostalno i timsko formulisanje zaključaka</p> <p>Razvijanje sposobnosti za komunikaciju, razmjenu informacija i iskustava</p> <p>Sposobnost kritičkog vrednovanja vlastitih postignuća (ishoda znanja) i uspoređivanje sa rezultatima drugih (par, tim, razred...)</p> <p>Sposobnost da se greška doživljava kao stimulans za nove pokušaje iznalaženja rješenja, a ne kao kočnicu u daljem radu</p>	<p>Razvijanje svijesti o potrebi procjenjivanja, mjerenja i računanja, kao i njihovom značaju u svakodnevnom životu.</p> <p>Razvijanje interesa i smisla za kolektivne igre i zajedništvo kao faktora koji utiču na formiranje pozitivnih crta ličnosti.</p> <p>Razvijanje pozitivnog stava, ponašanja i sklonosti za otkrivanje, istraživanje i rješavanje problema kroz igru i zabavu.</p>	<p>Kroz jednostavnije i složenije aktivnosti i igre učenici:</p> <p>Učestvuju u svim etapama rada</p> <p>Razlikuju predmete po boji, duljini i širini</p> <p>Prostorno se orijentisu (u otvorenom i zatvorenom prostoru)</p> <p>Procjenjuju međusobne odnose predmeta</p> <p>Logički zaključuju, mjere, računaju</p> <p>Predviđaju, izražavaju rezultate mjerenja</p>	<p>Planira i organizuje, koordinira, prati, reaguje, upućuje, pomaže i korigira.</p> <p>Tematski povezuje sadržaje.</p> <p>Uključuje roditelje i druge uposlene u školi u realizaciju programskih sadržaja</p> <p>Permanentno prati napredovanje učenika</p> <p>Potiče samostalna i timski istraživački i kreativni rad učenika</p>
<p>II.</p> <p>Predmeti oblika lopte, kocke, valjka i piramide</p> <p>- Upoznavanje predmeta oblika lopte, kocke, valjka i piramide</p> <p>- Imenovanje oblika</p>	<p>Imenovanje i razlikovanje predmeta po obliku</p> <p>Zapažanje, prepoznavanje sličnosti i različitosti predmeta iz neposrednog okruženja sa geometrijskim oblicima</p>			<p>- razlikuju i imenuju predmete po obliku</p> <p>- samostalno uočavaju, prepoznaju i definišu</p>	

<p>III. Ravne i zakrivljene plohe (površni), likovi i linije</p> <ul style="list-style-type: none"> - Likovi oblika kruga, trougla i pravouglu - Otvorene i zatvorene ravne i krive linije (crte); unutrašnjost i spoljašnjost (vanjština), unutra – na - izvan - Tačke kao presjeci linija (sjecište) 	<p>Prepoznavanje i razlikovanje likova datih oblika</p> <p>Razlikovanje vrste linija, unutrašnjost i spoljašnjost zatvorene linije</p> <p>Identifikovanje i označavanje tačke gdje se linije presjecaju</p>			<ul style="list-style-type: none"> - uočavaju različite linije, unutrašnjost i spoljašnjost zatvorenih linija, sjecište linija 	
<p>IV. Skupovi, brojevi, relacije i operacije</p> <ul style="list-style-type: none"> -Primjeri skupova, označavanje - Članovi skupa, pridruživanje elemenata dvaju skupova, brojnost - Brojevi od 1 do 3 - Upoređivanje brojeva (>,<=,≠) - Brojevi 4 i 5 - Prethodnik i sljedbenik, opadajući i rastući brojni niz (predstavljanje na brojnoj liniji) -Redni brojevi od 1 do 5 -Zbrajanje i oduzimanje -Broj 0 -Brojevi od 6 do 9. Cifre (znamenke) od 0 do 9 - Broj 10 - Redni brojevi od 1 do 10 - Upoređivanje brojeva od 0 do 10 	<p>Imenovanje skupova prema različitim osobinama</p> <p>Čitanje i pisanje brojeva od 0 do 10</p> <p>Upoređivanje brojeva od 0 do 10</p> <p>Predstavljanje odnosa između dvaju brojeva koristeći znakove <,>=, ≠</p> <p>Identifikacija prethodnika i sljedbenika, slikovito prikazivanje na brojnoj pravoj (u nizu)</p> <p>Poznavanje sabiranja i oduzimanja do 10, rješavanje tekstualnih zadataka vezanih za sabiranje i oduzimanje</p> <p>Korištenje rednih brojeva prve desetice</p>			<ul style="list-style-type: none"> - imenuju različite skupove predmeta i bića iz bliže i dalje okoline - čitaju i zapisuju brojeve do 10 - predstavljaju odnose među brojevima - identifikuju prethodnika i sljedbenika - sabiraju i oduzimaju do 10 rješavajući konkretne zadatke 	

GLAVNI ISHODI UČENJA

Znanje i razumijevanje

Učenici će znati koristiti matematički jezik, rješavati opće primjerene matematičke i logičke zadatke, prepoznati podatke (koji su poznati, a koji nepoznati), aritmetičke probleme rješavati numeričkim operacijama, verbalizovati proces i tačno izražavati odgovor. Učenik treba postati svjestan da može koristiti matematiku za bolje upoznavanje stvarnosti i njenu primjenu u svakodnevnom životu.

Sposobnosti

Razvijat će logičke sposobnosti kroz igru, ulaganjem misaonih napora pri rješavanju određenih matematičkih situacija i njihovim povezivanjem sa iskustvima iz vlastitog života.

Sve je slovo – sve je broj!

Vrijednosti i stavovi

Dijete bi trebalo biti osposobljeno za samostalni rad, rad u parovima, manjim i većim grupama i da pri tome pokazuje odvažnost u otkrivanju i istraživanju novog i nepoznatog, da poštuje pravila, vrednuje lične i stavove drugih, da razvija sposobnost komunikacije i timskog rada.

INDIKATORI USPJEŠNOSTI

- Znaju rješavati problemske zadatke koji se odnose na sabiranje i oduzimanje u okviru prve desetice
- Da znaju prepoznati i imenovati oblike u neposrednoj okolini
- Da s radošću rješavaju zadatke

Do indikatora uspješnosti dolazimo primjenom:

- praktičnih radova
- zadataka objektivnog tipa i drugih oblika vrednovanja
- portfolija kao pokazatelja aktivnosti u učenju i usvojenosti matematičkih sadržaja

STRATEGIJE NASTAVE I UČENJA (DIDAKTIČKO – METODIČKE NAPOMENE)

U nastavi matematike smatramo kao najidealniju kombinaciju tradicionalnih i savremenih metoda i oblika rada. Zagovaramo tzv. kognitivistički pristup koji podrazumijeva razvijanje konceptualnih znanja i smisleno usvajanje kognitivnih shema (konceptata), umjesto dosadašnjeg asocijativnog pristupa koji inzistira na vježbanju (usvajanju) postupaka. Sadržaje iz matematike treba tematski povezivati sa nastavom drugih predmeta. Uvažavajući individualne sposobnosti učenika, u nastavi matematike primijenjivati diferencirani pristup izboru sadržaja i načina rada.

MOJA OKOLINA

MOJA OKOLINA

(68 nastavnih časova)

UVOD

Nastavni program MOJA OKOLINA integriše aspekte proučavanja prirode i društva, potrebnih za uvođenje učenika u razumijevanje svijeta koji ga okružuje. U fokusu pažnje su znanje o prirodi i čovjeku, znanje o načinima rada u nauci i razvoj sposobnosti korištenja tih znanja da bi se utvrdili stavovi o pitanjima koji se tiču okoline, zdravlja i međuljudskih odnosa, na način primjeren uzrastu i interesima djeteta.

Da bi se realizacija nastavnog programa što više usmjerila na ishode učenja, tj. na ono što bi učenici trebali znati i umjeti nakon završetka prvog razreda, uz didaktičko-metodičke upute je data njihova detaljnija razrada specifikovana u odnosu na znanje i razumijevanje učenika, razvoj njegovih sposobnosti, vrijednosti, stavova i ponašanja, te aktivnosti učenika i nastavnika). Ovaj dio programa treba da olakša nastavniku planiranje nastave sve do nivoa nastavnog časa.

Šire informacije o organizaciji nastave i strategijama učenja, ocjenjivanju i stručnoj spremi i profilu nastavnika date su u okviru zajedničkog dijela nastavnih programa i planova.

ULOGA I ZNAČAJ PREDMETA

Nauka pruža jasan pogled i način razmišljanja o svijetu. Proučavanje nauke pomaže učenicima da ispituju utjecaj naučnog znanja na vlastiti život i primjenu tog znanja u vlastitom okruženju i zajednici. Ono također pruža učenicima priliku da postanu osobe koje samostalno uče i promovisu razvoj njihovih stavova prema nauci i okruženju.

U okviru predmeta MOJA OKOLINA, učenici opažaju, istražuju i postavljaju pitanja o školi, porodici i okolini kao važnim mjestima njihovog života i razvoja, živim bićima, tvarima i društvenim i prirodnim pojavama i procesima. Oni rade zajedno u prikupljanju dokaza i materijala pomoću kojih traže odgovore na ta pitanja, povezujući to sa jednostavnim naučnim idejama i postupcima. Pri tome oni izvode oglede i koriste jednostavan naučni jezik za saopćavanje ideja i prepoznaju uslovi za sopstvenu sigurnost, sigurnost drugih i zdrav način života.

Proučavanje predmeta MOJA OKOLINA olakšava kasniji proces sticanja akademskih znanja iz oblasti prirodnih i društvenih nauka, kao i odgovarajućih tehničkih i tehnoloških znanja

CILJ

Razvoj dječijih potencijala i radoznalosti kroz aktivan odnos i komunikaciju sa sredinom koja ga okružuje, uz uvažavanje individualnosti učenika.

ZADACI

- Upoznavanje živog i materijalnog svijeta kroz igru i učeniku primjerene aktivnosti istraživačkog, logičkog i praktičnog karaktera, kroz aktivnu komunikaciju i odnos prema sadržajima učenja u neposrednoj okolini.
- Podsticanje i razvijanje stvaralačke mašte i stvaralačkog mišljenja.
- Upoznavanje učenika sa vrstama saobraćajnih sredstava (kopneni, vazdušni i vodeni saobraćaj).
- Osposobljavanje za sigurnost u saobraćaju.
- Osposobljavanje za kulturu komunikacije s odraslima i vršnjacima u socijalnom okruženju i podsticanje razvoja socio-emotivne inteligencije.
- Razvijanje kulturnih, radnih i higijenskih navika i njihovo njegovanje.

- Razvijanje ekološke svijesti i kulture, osposobljavanje za primjenu ekoloških znanja u neposrednoj okolini i svakodnevnom životu.

SADRŽAJ

1. SREDINA U KOJOJ ŽIVIM

- 1. 1. Škola**
- 1. 2. Ja na putu od kuće do škole**
- 1. 3. Moja porodica**
- 1. 4. Moje mjesto i okolina**

2. PRIRODA

- 2. 1. Vrijeme**
- 2. 2. Biljke i životinje**
- 2. 3. Čovjek i priroda**
- 2. 4. Naše tijelo**

MOJA OKOLINA

SADRŽAJ	ZNAJANJE I RAZUMIJEVANJE	SPOSOBNOSTI	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOST UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA (ORGANIZACIJA I METODE NASTAVE I UČENJA, OCJENJIVANJE)
SREDINA U KOJOJ ŽIVIM					
<p style="text-align: center;"><u>ŠKOLA</u></p> <p>§ Ja u školi, § Školska zgrada, § Ime (naziv škole), § Prostorije u školi, § Uposlenici u školi, § Škola kao organizovana zajednica, pravila ponašanja § Prava djeteta, iznošenje mišljenja, stavova, argumenata i njihova odbrana § Higijena u školi</p>	<p>Učenici/ce znaju:</p> <p>§ Ime škole, učitelja/ice, drugova u razredu i šire, § Razumiju pravila ponašanja i rada u školi, da je škola organizovana zajednica u kojoj se zna ko šta radi, § Imenovati prostorije u školi i njihovu namjenu, (gdje se ko nalazi, šta radi i zašto), § Da je u čistom radnom prostoru prijatnije raditi i boraviti</p>	<p>Učenici/ce mogu:</p> <p>Prepoznati uposlenike u školi, učenike/ice u odjeljenju i šire, Komuniciraju sa drugovima, nastavnikom/icom i ostalim uposlenicima u školi, Posmatranje dešavanja u školi : šta, kako, zašto, Samostalno pronalaženje učionice i ostalih prostorija u školi, Uzajamno potpomaganje i saradnja, Pozdravljanje starijih, nastavnika/ica i drugih uposlenika u školi, Održavanje higijene radnog prostora</p>	<p>Stvaranje pozitivne slike o školi i školskoj zajednici, Život i rad u školi se odvija po striktno definiranim pravilima, Razvijanje pozitivne slike i pozitivnog stava o sebi, Razvijanje svijesti da smo član organiziranog društva i da se ponašamo po određenim pravilima, Razvijanje svijesti o obavezama i njihovom ispunjavanju, Sam i zajedno sa ostalim učenicima, Razvijanje svijesti o ekologiji</p>	<p>Redovan i blagovremen dolazak u školu, pronalazak učionice i mjesta u njoj, Interakcija u odjeljenju Ponašanje po pravilima, Provedba discipline i higijene u školi, Pozdravljanje uposlenih u školi, Međusobno pozdravljanje, Pozdravljanje nastavnika/ca, Održavanje higijene radnog prostora, Simulacione igre.</p>	<p>Planira, osmišljava igre i interakcijsko učenje Komunicira sa učenicima/cama, diskutuje, upućuje učenike/ce na izvore znanja.</p> <p>Uključuje roditelje i druge uposlene u školi u realizaciju programskih sadržaja,</p> <p>Nastavnikova procjena individualnog napretka učenika, motivisanje učenika/ca za rad,</p>
<p><u>UČENIK U SAOBRAĆAJU</u></p> <p>§ Ja u saobraćaju, § Put od kuće do škole, § Ulica, pješačka staza, pješački prijelaz (zebra), § Pravila kretanja putem (ulicom) bez trotoara i ulicom sa trotoarom, § Semafor, § Saobraćajni znaci na putu od kuće do škole, § Saobraćajna sredstva i vrste saobraća (vazdušni, kopneni i vodeni), § Vozila javnog prevoza i ponašanja u tim vozilima, § Stajališta sredstava javnog prevoza, § Raskrsnica, prijelaz preko raskrsnice. § *Dodatni sadržaji za učenike koji žive na većoj udaljenosti</p>	<p>§ Imenovanje svog naselja i ulice, § Prepoznavanje pješačkog prelaza (zebre) kao mjesta na kojima se jedino može preći ulica, § Pravilno kretanje ulicom bez i sa trotoarom, § Prepoznavanje semafora i značenje boja svjetlosti na semaforu kao sredstvu za regulisanje saobraćaja na raskrsnicama, § Prepoznavanje vozila javnog prevoza, imenovanje vrsta saobraćaja, samostalno i bezbjedno prelaženje ulice, § Raspoznavanje saobraćajnih znakova koji se nalaze na putu od</p>	<p>Opisivanje puta od kuće do škole, Raspoznavanje i razlikovanje sredstava za prevoz roba i ljudi, Samostalan i bezbjedan dolazak u školu koristeći najsigurniji i najkraći put, Korištenje pješačkog prelaza (zebra) za prelazak ulice, Korištenje trotoara za kretanje ulicom sa trotoarom i kretanje lijevom stranom ulice bez trotoara.</p>	<p>Razvijanje svijesti o saobraćaju kao grani privrede koja se odvija po striktno utvrđenim pravilima, Poštivanje saobraćajnih znakova i propisa, Razvijanje poštovanja prema starijima i invalidima, ustupanje mjesta starijima i invalidima, Kultura ponašanja u vozilima javnog prijevoza, Razvijanje svijesti o kulturni ponašanja u saobraćaju.</p>	<p>Praktičan rad van škole, zajedničko i pojedinačno kretanje ulicom, prelazak preko ulice; imenovanje saobraćajnih znakova; prelazak ulice na znak zelenog svjetla i na znak policajca koji reguliše saobraćaj; modeliranje saobraćajnih sredstava od različitih materijala u učionici; crtanje saobraćajnih znakova kao jednostavnih simbola; crtanje raskrsnica, zebri, (prva znanja iz kartografske pismenosti). Prikladne igre u učionici. Rasprave o ponašanju u pojedinim situacijama. Izrada maketa.</p>	<p>Posmatra i prati učenika u saobraćaju, Direktno učešće sa učenicima u saobraćaju, Osmišljava, priprema i organizuje igre u učionici vezane za saobraćaj, Rukovodi, upućuje, pomaže... Simulacije na kompjuteru, Organizuje praktične vježbi na ulici i raskrsnici, Saraduje sa roditeljima i saobraćajnom policijom.</p>

<p>od škole i koriste prevozna sredstva.</p>	<p>kuće do škole.</p>				
<p>PORODICA</p> <p>§ Moja porodica i njeni članovi (majka, otac, brat, sestra, nana, baka, djed)</p> <p>§ Ja u porodici; sin, kći, brat, sestra, unuk, unuka,</p> <p>§ Život i rad u porodici, zaduženja i obaveze,</p> <p>§ Porodica kao organizovana zajednica se ponaša po jasno utvrđenim pravilima,</p> <p>§ Porodica živi u kući (stanu),</p> <p>§ Namještaj u stanu, higijena u stanu, rukovanje kućanskim aparatima...</p>	<p>§ Imenovanje članova uže i dalje porodice,</p> <p>§ Razlikovanje krvnih odnosa u porodici; roditelji, djeca, unuci, braća, sestre...</p> <p>§ Imenovanje zanimanja članova uže porodice</p> <p>§ Rukovanje jednostavnim kućanskim aparatima, (nepravilno rukovanje i nepravilni kućanski aparati mogu biti opasni po život)</p>	<p>Poređenje porodica, uočavanje sličnosti i razlika, diskusije</p> <p>Poštovanje članova uže porodice, Identifikuje i njeguje odnose u porodici.</p> <p>Ispunjava svoje obaveze samostalno ili uz pomoć nekoga od članova porodice,</p> <p>Uočavanje opasnosti od neispravnih kućanskih aparata</p>	<p>Razvijanje pozitivnog mišljenja o porodici, osjećaja pripadnosti porodici, o samom sebi,</p> <p>Razvijanje povjerenja i samopouzdanja,</p> <p>Porodica kao uređena zajednica u kojoj se svako ponaša prema pravilima,</p> <p>Poštovanje članova porodice, Poštovanje kućnog reda.</p>	<p>Pomoć u porodici,</p> <p>Održavanje higijene doma i lične higijene,</p> <p>Prigodne igre (uloge članova porodice),</p> <p>Crtnje porodičnog stabla,</p> <p>Pomaganje članovima porodice</p> <p>Prezentacija crteža, fotografija</p> <p>Rukuje jednostavnim kućanskim aparatima,</p> <p>Izrada maketa namještaja.</p>	<p>Osmišljavanje prigodnih igara za interaktivno učenje,</p> <p>Organizuje posjetu porodici,</p> <p>Rukovođenje aktivnostima učenika,</p> <p>Demonstracija rukovanja kućanskim aparatima,</p> <p>Procjena interesovanja i napretka učenika, razvijanje kreativnosti i radnih i higijenskih navika kod učenika,</p> <p>Tematsko planiranje.</p>
<p>MOJE MJESTO I OKOLINA</p> <p>§ Moje mjesto je grad/selo; Razlika između grada i sela, Mjesto kao uređena zajednica ljudi,</p> <p>§ Moje mjesto je brdovito/ravničarsko,</p> <p>§ Život i rad ljudi u mjestu.</p> <p>*FAKULTATIVNI SADRŽAJI</p> <p>Prirodne ljepote u mjestu - obilazak</p> <p>Posjeta tvornici, ambulanti, trgovini, radionici, ambulanti – u gradu, ili, poljoprivrednom dobru ili gazdinstvu na selu, njivi, oranici livadi, značajnom objektu).</p>	<p>§ Imenovanje mjesta u kojem živimo,</p> <p>§ Razlikovanje grada od sela,</p> <p>§ Opisivavanje mjesta sa isticanjem najznačajnijih objekata,</p> <p>§ Imenovanje značajnijih objekata u mjestu,</p> <p>§ Imenovanje prirodnih bogastava mjesta.</p>	<p>Razlikovanje grada od sela,</p> <p>Opisivanje grada i sela,</p> <p>Kultura ponašanja na javnom mjestu,</p> <p>Ponašanje u zgradi i u kući,</p> <p>Poštivanje pravila ponašanja.</p>	<p>Razvoj svijesti o položaju u društvu,</p> <p>Razvijanje pozitivnih stavova prema mjestu stanovanja,</p> <p>Razvijanje pozitivnog ponašanja,</p> <p>Razvoj svijesti o očuvanju životne sredine.</p> <p>Razvijanje pravilnog odnosa prema mjestu, znamenitostima mjesta i prirodnim ljepotama, očuvanje prirodnih ljepota.</p>	<p>Crtnje mjesta i okoline,</p> <p>Pravljenje zajedničke makete mjesta,</p> <p>Posjeta najznačajnijim objektima u mjestu, kulturnim i javnim, ustanovama, posjeta drugom mjestu.</p>	<p>Osmišljavanje i realizacija simulacionih igara za djecu,</p> <p>Pripremanje i vođenje djece kroz aktivnosti dijaloga i interakcije,</p> <p>Pomoć učenicima u samostalnom i grupnom radu.</p> <p>Procjenjuje učenička postignuća, podstiče kreativnost,</p> <p>Saradnja sa lokalnom zajednicom,</p> <p>Tematsko planiranje.</p>

PRIRODA

<p><u>VRIJEME</u></p> <p>§ Dan i dijelovi dana (dan-noć)</p> <p>§ Sedmica, mjesec, godina</p> <p>§ Godišnja doba</p>	<p>§ Imenovanje dijelova dana,</p> <p>§ Imenovanje dana u sedmici,</p> <p>§ Imenovanje mjeseci u godini i njihovo trajanje,</p> <p>§ Imenovanje godišnjih doba, njihovo trajanje i karakteristike</p>	<p>Razlikovanje dijelova dana i dana u sedmici, imenovanje mjeseci, Praćenje promjena u prirodi u godišnja doba (imenovanje godišnjih doba prema vremenski m prilikama) i bilježenje, Posmatranje vremena tokom dana, bilježenja podataka i njihovo predstavljanje (tabela, grafikon).</p>	<p>Razvijanje pozitivnih stavova i mišljenja o prirodnom okruženju, razvijanje ekoloških stavova, pozitivnih navika, ponašanje u skladu s godišnjim dobima.</p>	<p>Istraživačke aktivnosti u prirodi, Izrada zidnih panoa, (lente vremena); bilo je...sada je...bit će... Odijevanje prema vremenskim prilikama, Čuvanje zdravlja.</p>	<p>Vodi aktivnosti učenika, usmjerava, pokazuje, demonstrira, Podstiče radoznalost učenika, Koristi kompjuterske simulacije prognoziranja vremena, Tematsko planiranje.</p>
<p><u>BILJKE I ŽIVOTINJE</u></p> <p>§ Istraživačke aktivnosti u prirodi,</p> <p>§ Razlika između biljaka i životinja,</p> <p>§ Životinje iz bližeg okruženja,</p> <p>§ Promjene na biljkama i životinjama u različitim godišnjim dobima,</p> <p>§ Koristi od biljaka i životinja,</p> <p>§ Domaće i divlje životinje, kućni ljubimci i mladunčad životinja (naročito domaćih),</p> <p>§ Uloga i značaj vode i svjetlosti za živi svijet,</p> <p>§ Oglеди sa biljkama, vodom i svjetlosti.</p>	<p>§ Biljke i životinje zajedno čine živu prirodu,</p> <p>§ Na biljkama nastaju promjene u različita godišnja doba,</p> <p>§ Biljke i životinje su korisne i zato ih uzgajamo,</p> <p>§ Imenovanje pojedinih biljaka i životinja iz bližeg okruženja i njihove osobine,</p> <p>§ Prepoznavanje i imenovanje lista, cvijeta stabla i korijena kod cvjetnih biljaka.</p>	<p>Imenovanje biljaka i životinja iz okruženja, Uočavanje promjena na biljkama i životinjama u različitim godišnjim dobima, Grupisanje živih bića prema vidljivim sličnostima i razlikama.</p>	<p>Razvijanje pozitivnog odnosa prema biljnom i životinjskom svijetu, Razvoj ekološke svijesti i svijesti o korisnosti postojanja biljnog i životinjskog svijeta, Ko voli životinje voli i ljude, Razvija ljubav prema prirodi i čuvanju okoline</p>	<p>Uzgoj kućnog cvijeća, kućnih ljubimaca, Posjeta zooološkom vrtu, posjeta polj. dobru ili plateniku, Prikupljanje prirodnih materijala iz prirode koji mogu koristiti u radu, Čišćenje školskog vrta ili okolice škole, Uzgoj cvijeća u školskom dvorištu, Skupljanje i sređivanje uzoraka i zbirki, Oglеди s vodom, vazduhom, biljkama.</p>	<p>Pripremanje učenika za posjete i izlaske u prirodu, Osposobljavanje učenika za uočavanje promjena na biljkama i životinjama u različitim godišnjim dobima, Pomaže i savjetuje učenike u bilježenju podataka i prikupljanju materijala, Planira oglede zajedno s učenicima, nadzire i komentariše izvođenje, Pomaže i savjetuje učenike kako da naprave zidne kalendare, zbirke i dr., Upućuje učenike na relevantne TV emisije i upotrebu kompjutera.</p>
<p><u>NAŠE TIJELO</u></p> <p>§ Svijest o mom tijelu</p> <p>§ Higijena</p> <p>§ Sredstva za higijenu</p> <p>§ Ishrana</p>	<p>§ Dječaci i djevojčice, njihove karakteristike-sličnosti i razlike,</p> <p>§ Čistoća je pola zdravlja,</p> <p>§ Ličnu higijenu održavamo redovno,</p> <p>§ Imenovanje sredstava za ličnu i drugu higijenu,</p> <p>§ Imenovanje raznovrsne hrane i razlikovanje zdravog od nezdravog</p>	<p>Održavanje lične higijene, Korištenje sredstava za ličnu higijenu, Pravilna upotreba pribora za jelo, pravilna ishrana.</p>	<p>Razvijen gender stav u okruženju, Pomaganje drugaricama i drugovima, starijima i slabijima, Redovno održavanje lične higijene, higijene prostora u kojem boravimo i radimo i higijene okoline, razvoj ekološke svijesti, pravilnog odnosa prema okruženju, Pomoć u kućanskim i drugim poslovima, Pravilna ishrana je garant dobrog zdravlja.</p>	<p>Poštivanje drugarica u učionici, Redovno održavanje lične higijene, Izrada jelovnika, rasporeda zaduženja za održavanje higijene životnog prostora, Postavljanje i raspremanje stola, Praktična upotreba sredstava za ličnu higijenu, Izbor zdrave hrane.</p>	<p>Razvija interesovanja učenika, prikuplja, pokazuje, koordinira, osmišljava igre interakcije, evaluiira, procjenjuje individualna postignuća učenika.</p>

GLAVNI ISHODI UČENJA

Znanje i razumijevanje

Učenici bi trebali znati i razumjeti:

- o svojoj užoj i široj okolini i dešavanjima u njima,
- o živim bićima i odnosima među njima i posebno o čovjeku i njegovom odnosu prema prirodi.

Sposobnosti

Učenici bi trebali razviti sposobnost istraživanja :

- kroz traženje ideja, provođenjem jednostavnih posmatranja i ogleda, te poređenjem svojih predviđanja sa stvarnim rezultatima,
- prenošenjem informacija kroz pojedinačni i timski rad.

Vrijednost, stavovi i ponašanje

Učenici će razviti pozitivne vrijednosti i stavove prema sebi samima, prema drugima, svojoj okolini i učenju kao cjeloživotnom procesu.

INDIKATORI USPJEŠNOSTI

1. SREDINA U KOJOJ ŽIVIM

1. Učenici su sposobni da opišu razred i školu, predstave užu i širu porodicu, snalaze se u saobraćaju, opišu svoje mjesto.
2. Učenici su sposobni da uoče bitne osobine živih bića, predmeta i pojava u njihovom okruženju, da ih upoređuju i iskazuju interes za njihovo razumijevanje.
3. Učenici su sposobni da na osnovu posmatranja i aktivnog učešća samostalno donose odgovarajuće zaključke i imaju izgrađen stav prema okruženju.

2. PRIRODA

1. Učenici razlikuju živu od nežive prirode i navode sličnosti i razlike.
2. Učenici su sposobni da uočavaju promjene na živim bićima i prirodna dešavanja u svojoj okolini i zavisnost žive od nežive prirode i iskazuju radoznalost za proučavanje prirode.
3. Učenici samostalno posmatraju, prikupljaju, upoređuju, donose zaključke i objašnjavaju i obrazlažu posmatrane pojave i procese i pravilno se ponašaju prema prirodi.

ORGANIZACIJA NASTAVE I STRATEGIJE UČENJA (DIDAKTIČKO –METODIČKE NAPOMENE)

Sadržaj i proces učenja, a pogotovo rezultati učenja bitno su uslovljeni načinom učenja, odnosno kako učenici treba da uče, a nastavnici da poučavaju i pomažu da bi učenici sticali odgovarajuća znanja, razvijali sposobnosti, vrijednosti, stavove i ponašanje.

Djeca uzrasta od šest godina su veoma sklona istraživanju, ispitivanju i provjeravanju svega što ih okružuje. Njihova radoznalost nema granica i nju treba razvijati i jačati kroz vođenje učenika u «njihovom svijetu» radi sticanja spoznaje o svijetu općenito. **Stoga, nastavni proces mora biti dobro osmišljen, planiran i pripremljen, jer jedino se na takav način može udovoljiti radoznalosti učenika.**

Ambijent u kojem se djeca osjećaju udobno i sigurno, uz dobro rukovođenje svim aktivnostima u nastavi je neophodan uslov dobrih rezultata. To se postiže kombinovanjem tradicionalnih metoda i oblika rada sa korištenjem i primjenom metoda aktivnog učenja i interaktivne nastave (pitanja i odgovori, igre i simulacije, rasprave, dramatizacije, učenički ogledi, izvještaji, mali istraživački projekti)i, u skladu s tim, rad u manjim i većim grupama, parovima, samostalan rad učenika i dr.

Za učenike koji pokazuju poseban interes ili veće sposobnosti planiraju se posebni sadržaji, što je vrlo bitno kod planiranja i individualnog pristupa sadržaju i učeniku.

Pojedine sadržaje Moje okoline treba realizovati u međusobnoj povezanosti sa sadržajima svih drugih predmeta.

U nastavi Moje okoline važno je osposobljavati učenike da kritički razmišljaju i razmiju koncepte, na način na koji je svojstven nauci, i u okviru toga podsticati učenje putem otkrivanja i rješavanja problema.

Kako učenici o nekoj aktivnosti najbolje uče na neposrednom iskustvu, dominantno mjesto treba da imaju ogledi koje izvode učenici, individualno ili u timovima. Pri tome je neophodno objasniti učenicima procedure i tehnike izvođenja oglada, naučiti ih kako da koriste svoja čula u tom procesu, predviđaju šta će se desiti, bilježe i uređuju dobivene podatke, pomoći im da uoče sličnosti i razlike, kritički razmatraju uočeno i donose odgovarajuće zaključke, kao i upozoriti ih na eventualne opasnosti. Poslije provedenog oglada treba zajedno s učenicima pažljivo razmotriti šta se događalo i zbog čega, da li su predviđanja bila ispravna, ohrabriti ih za drugačije i nove ogledе. Prilikom planiranja i izvođenja oglada bitno je kod učenika podsticati radoznalost, maštu i divergentno mišljenje.

OCJENJIVANJE

Učenici se ocjenjuju na osnovu sposobnosti da razumiju koncepte i kritički razmišljaju, njihovih obrazovnih postignuća i sposobnosti primjene novog znanja.

Učenike treba posmatrati i ocjenjivati tokom izvođenja aktivnosti.

Za praćenje i ocjenjivanje napredovanja učenika treba koristiti različite instrumente i postupke:

- Demonstraciju sposobnosti i vještine učenika za vrijeme izvođenja aktivnosti (učenički ogled, praktičan rad, usmeno i pisano izvještavanje i drugo),
- učešće i doprinos u interakciji (rad u velikim i malim grupama, učenički projekti, istraživanja i dr.)
- putem zadataka objektivnog tipa i drugih odgovarajućih ispitnih postupaka
- portfolio učenika.

MUZIČKA KULTURA

MUZIČKA KULTURA

(68 nastavnih časova)

ULOGA I ZNAČAJ

Sa stanovišta razvojne psihologije i potreba djeteta ovog uzrasta, značaj sadržaja predmeta Muzička kultura sastoji se u sljedećem: Muzika je jedan od ključnih elemenata u razvoju govora i verbalne komunikacije i eventualnom blagovremenom otklanjanju teškoća u ovom području. Istovremeno, ona je jedan od najznačajnijih elemenata razvoja motorike, skladnih pokreta i korekcija eventualnih poteškoća u ovom domenu. Muzika je značajan faktor u funkciji podsticanja pažnje, pamćenja i mišljenja, a aktivno muziciranje (pjevanje, sviranje i improvizacija na Orffovim instrumentima) snažno podstiče dječiju kreativnost i stvaralaštvo uopće.

Muzika je ključni faktor u emocionalnom razvoju djeteta jer omogućava izražavanje i doživljavanje emocija i snažno doprinosi razvoju estetske kulture ličnosti. Pored individualnog izražavanja, ona najprirodnije uspostavlja odnose i relacije u grupi i društvu, a takvu snagu nema nijedno područje u nauci i umjetnosti. Kroz muziku dijete iskazuje i jača svoje samopouzdanje, osjećaj kompetentnosti i vlastite vrijednosti. Zbog toga muzika kao verbalna, neverbalna i univerzalna komunikacija među ljudima cijelog svijeta u čovjekovom životu ima, i kao potreba, dominantno mjesto.

CILJ I ZADACI

Cilj nastave predmeta Muzička kultura uopće je buđenje interesa, ljubavi i razvoj pozitivnog odnosa prema muzici, otkrivanje i razvoj senzibiliteta i muzikalnosti, te dječijih kreativnih i estetskih sposobnosti da bi muzika vremenom postala ne samo znanje, nego i potreba svake ličnosti.

Zadaci nastave muzičke kulture su:

- da se njeguje i kultiviše dječiji glas (pravilno disanje, jasan izgovor riječi, intonativno tačno pjevanje),
- da se otkriva i razvija dječija muzikalnost sa specifičnim sposobnostima, muzičko pamćenje, osjećaj za ritam, za visinu, trajanje i kvalitet zvuka),
- da se kroz individualno, grupno i kolektivno muziciranje djeca osamostaljuju i socijaliziraju,
- da se podstiče, razvija i njeguje dječija kreativnost u muzici (kao i ostalim oblicima stvaralaštva: pokret, likovno i literarno uz muziku),
- da se razvija emocionalna i estetska osjetljivost djeteta za kvalitet muzike,
- upoznavanjem karakterističnih narodnih pjesama razvijati ljubav prema muzičkoj i kulturnoj baštini BiH i domovini,
- da se kod djece podstiče razvoj trajnih interesa i ljubav prema muzici kako bi ona postala njihova trajna potreba.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

- I. PJEVANJE I SVIRANJE
- II. MUZIČKE IGRE
- III. BROJALICE
- IV. SLUŠANJE MUZIKE

STRUKTURA SADRŽAJA

I. PJEVANJE I SVIRANJE

U toku školske godine djeca trebaju naučiti najmanje **15 pjesama**.

Izbor:

1. Lete, lete, laste	Julio Marić/Nasiha Kapidžić-Hadžić
2. Što se u vrtiću radi	P. Kanižaj
3. Rođendanska pjesma	iz zbirke-Zapjevajmo, zaigrajmo
4. Dom	J.Gotovac
5. Zavičaju moj	M. Milić
6. Snivaj, spavaj	F. Schubert
7. Kišobran za dvoje	
8. Jesen	M. Meršnik
9. Čisto dijete	
10. Hej potoče	A. Stanković
11. Mali đaćki valcer	N. Hercigonja
12. Šaputanje	N. Hercigonja
13. Školsko zvono	D. Basrak
14. Djeca su vojska najjača	(stihovi V. Milošević)
15. Dok mjesec sja	J.B. Lili
16. Pastirče	
17. Desilo se prekjuče	M. Milić
18. Moja zemlja BiH	Suad Arnautović
19. Veseljak	Z. Špoljar
20. Maca prede	
21. Padaj, padaj snježiću	Dragutin Basrak
22. Satić kuca	Zlatko Špoljar
23. Proljeće	V. Astarđžijeva
24. Majka uz kolijevku	J. Gotovac
25. Ide, ide patak	J. Bitenc
26. Kad si sretan	pjesma iz Švedske
27. Đak veseljak	Refik Hodžić
28. Na krilima vjetra	Suad Arnautović
29. Djeca rastu	Asim Horozić
30. Semafor	Asim Horozić
31. Carstvo - drugarstvo	Branko Milićević
32. Prvačić	M.Avdagić (Kike Budalike)
33. Avanture maloga Juju	
34. Najljepša mama na svijetu	hor Kolibri
35. Lako je prutu	Laković
36. Usporite pored škole	
37. Razgranala grana jorgovana	
38. Višnjičica rod rodila	
39. Kiša pada trava raste	
40. Čestitka majčica	Franjo Barić, Robert Grubišić, Josip Kaplan
41. Visibaba mala	S. Korunović
42. Šušti, šušti bambusov list	
43. Braću ne donose rode	A. Korać i Lj. Ršumović

II. MUZIČKE IGRE

U toku školske godine djeca trebaju naučiti najmanje **10 igara** koje uključuju pokret.

Izbor:

1. Hoki - poki
2. Pačiji ples
3. Klackalica Grčka dječija igra
4. U šumici zeko
5. Kulina Bana vojska je (narodna)
6. Koka i pilići
7. Igraju se vrapci
8. Ovako se ruke miju
9. Berem, berem grožđe
10. Ringeraja
11. Strina rodo
12. Zeko pleše
13. Djeca i zečiči
14. Žabe i roda
15. Pilići
16. Dječija narodna kola BiH
17. Mali kauboj Refik Hodžić
18. Zlokotlokrp stihovi Duško Radović
19. Glava, ramena, stomak, koljena Melodium

III. BROJALICE

U toku godine treba naučiti **15 brojalica**.

Izbor:

1. En,ten, tini	11. Golub s krova guče	
2. Jedan, dva, tri	12. Čudo golemo	21. Igra kolo naokolo (Sedmica)-
Minja Subota
3. Eci, peci, pec	13. Tužibaba Reza	22. Pis, maco, pis
4. Tara, tara, tačke	14. Zeleni se tratina	23. Leptiriću šareniću
5. Jedna vrana gakala	15. Žari, žari, žar	
6. Pliva patka	16. Kiša pada na travicu	
7. Pusti pužu robove	17. Guče siva grlica	
8. Prešo Petar	18. Padaj padaj snježe	
9. Od koga si ti	19. Voli da se mazi	
10. Tri	20. Lastavice, gdje si bila	

IV. SLUŠANJE MUZIKE

Slušanjem upoznati najmanje **15** kompozicija putem audio-vizuelnih aparata.

Izbor:

1. Uspavanka	W.A.Mozart
2. Uspavanka	F.Schubert
3. Uspavanka	J.Brahms
4. Za Elizetu	L.van Beethoven
5. Sanjarenje	R. Schumann
6. Labud	K.S.Sans
7. Bumbarov let	N.R. Korsakov
8. Ah, što volim	J.S. Bach
9. Uvijek nek bude sunce	A.Ostrovski

10. Sarajevo ljubavi moja	Kemal Monteno
11. Deca su ukras sveta	M. Subota
12. Medo pleše (tamburaši)	B. Krnic
13. Ples pilića u ljuskama	M. P. Musorgski
14. Arija iz svite br. 3	J. S. Bach
15. Kanon za tri glasa u D-duru	J. Pachelbel
16. Valcer cvijeća	P. I. Čajkovski
17. Duet mačaka	G. Rossini
18. Koračnica	D. Šostaković
19. Kad bi svi ljudi na svijetu	A. Dedić
20. Instrument čarobnjak	Muzička priča
21. Djeca pjevaju uspavanke	Princes krofne
22. Djeca pjevaju sevdalinke	Princes krofne
23. Zemljo moja	Kemal Monteno
24. Tradicionalne pjesme naroda Bosne i Hercegovine	
25. Aska i vuk, odlomci iz opere	Asim Horozić
26. Sa unukom Janom	Avdo Smailović
27. Zvončići, zvončići	Zagrebački mališani
28. Dom	Jakov Gotovec

V. DJEČIJE STVARALAŠTVO

Uz korištenje Orffovog dječijeg instrumentarija i priručnih instrumenata, uputiti djecu na praćenje pjevanja, improvizaciju, te učešće u muzičkim dramatizacijama. Poželjno je sa djecom raditi nekoliko ovakvih muzičkih dramatizacija.

OCJENJIVANJE

Učenici se ocjenjuju opisno. Prvo se napravi inicijalno ispitivanje, izvrši **procjena** muzikalnosti i znanja i konstatuju problemi u razvoju djeteta u ovom području. U toku edukativnog procesa prati se i evidentira ispoljavanje dječije muzikalnosti, muzička memorija, osjet za visinu, trajanje, glasnoću i boju odnosno zvučne kvalitete (formativno ocjenjivanje). Pritom se vodi računa da li djeca doživljavaju i razumiju muzičke elemente, kako razmišljaju, postignuća u primjeni saznanja, te interes i odnos prema muzici. Na kraju godine sumiraju se rezultati u obliku više opisnih ocjena i najzad u jednu koja se unosi u svjedodžbu.

Za ocjenjivanje i evaluaciju napredovanja učenika koriste se instrumenti i postupci:

- demonstriranje sposobnosti kroz pjevanje, brojalice, sviranje na Orffovim instrumentima, improvizaciju, izražavanje doživljaja muzike pokretom, likovno ili literarno.
- učešće i doprinos u interakciji (rad u velikim i malim grupama, projekti, istraživanja zvučnih boja i izradi instrumenata)
- putem raznih ispitnih postupaka: zadaci objektivnog tipa u sličicama (instrumenti, slagalice, labirint, rebusi)
- portfolio učenika.

Objašnjenja i didaktičko-metodičke napomene

U izboru **pjesama** nastavnik treba voditi računa o tom da one odgovaraju opsegu dječijeg glasa i da su im po sadržaju i karakteru interesantne i bliske. U prigodnoj atmosferi, dijete prvo treba emotivno doživjeti pjesmu i osjetiti njen umjetnički kvalitet, slušajući nastavnika koji pjeva uz pratnju

melodijskog instrumenta (klavir ili sintisajzer). Uz pjevanje nastavnika djeca će naučiti pjevati pjesmicu, istovremeno melodiju i tekst, kolektivno, grupno i individualno.

Učiti ih u cjelini, slušajući pjevanje nastavnika (uz pratnju instrumenta) uz pravilno držanje tijela i disanje (preduslov za pjevanje), sa odgovarajućom intonacijom i dikcijom, precizno i ujednačeno, uz odgovarajući tempo i dinamiku, u skladu sa njenim karakterom najprije kolektivno, zatim u grupi, u paru i individualno.

Igre s pjevanjem i različitim sadržajem treba birati u tom smislu da djeca podražavaju razne radove, život u prirodi, narodne običaje i drugo. One imaju osnovni zadatak da se pravilno izvodi melodija i usavršava skladno, izražajno, slobodno i ritmički povezano kretanje uz muziku. Tako se istovremeno kretanjama izražava karakter, ritam, tempo i dinamika pjesme, a razvijaju i usavršavaju preciznost, lakoća, skladnost i izražajnost pokreta uz muziku. Igre i narodna kola sastoje se iz osnovnih pokreta: hodanje, poskakivanje s plesnim elementima, razne kretnje ruku, pljeskanje, tapkanje, okreti itd. Koreografija okretne igre i narodna kola mogu imati utvrđene figure i kretnje. Veoma su vrijedne slobodne ritmičke igre u kojima dolazi do izražaja dječija improvizacija i kretnje, i to na muziku koju su prethodno dobro poznala.

Brojalica kao poetsko, ritmičko-metričko stvaralaštvo u ovoj oblasti zauzima posebno mjesto u razvoju osjećaja za ritam. Brojalicu treba izvoditi najprije skandiranjem teksta uz odbrojavanje kao na igralištu, zatim instrumentima vlastitog tijela (pljeskanje rukama, topot nogama), priručnim instrumentima, Orffovim instrumentima, kretanjem u koloni (u «voziću»).

Prilikom izbora djela **za slušanje muzike**, među kojima trebaju biti zastupljena vokalna, instrumentalna i vokalno – instrumentalana, treba voditi računa da njihovo trajanje i složenost budu u skladu sa uzrastom. Djecu učiti da zapažaju i prepoznaju karakter kompozicije, tempo i dinamiku izvođenja, formu kompozicije, izvođače i sastave, muzičke instrumente. Podsticati djecu da svoje zapažanje i doživljaje izraze opisno ili likovno, jer se time podstiče njihova kreativnost.

U području dječijeg **stvaralaštva** treba koristiti Orffov instrumentarij i priručne instrumente, prepoznavati ih, svirati zvukove iz prirode i razne ritmove, i sa njima svirati uz pjevanje, što povećava osjećaj kompetencije, socijalizuje i djeluje terapijski. Uz njihovu upotrebu treba organizovati različite oblike *improvizacije*: melodijska, ritmička, improvizacija forme, komponovanje i likovno i literarno izražavanje na osnovu doživljaja muzike, kao i *muzičko-scenske* igre koje povezuju muziku, ritam, pokret i govor. Djeca mogu izmisliti priče ili naslikati seriju slika koje će uz pomoć instrumenata «oživjeti», kao i uz upotrebu lutke koja pjeva i govori.

Sadržaj muzičke kulture koji je u funkciji estetskog odgoja mladih ima u sebi elemente koji prirodno pomažu i podržavaju savladavanje i ostalih sadržaja u ovom uzrastu. Korelacija sa drugim predmetima je sasvim prirodna: likovno izražavanje doživljaja muzike ili ilustracija pjesme, s bosanskim, hrvatskim, srpskim jezikom (rješavanje problema dikcije, pismenosti i sl.) s upoznavanjem okoline, odnosno prirode i društva (godišnja doba, svijet oko nas, životinje, narodna muzička tradicija BiH), tjelesnom i zdravstvenom kulturom (ritmika, ples uz muziku, dječije narodne igre, koordinacija pokreta i sl.) i matematikom (brojanje, pojam veličine i sl.).

MUZIČKA KULTURA

SADRŽAJ	ZNANJE I RAZUMIJEVANJE	SPOSOBNOSTI	VRIJEDNOSTI, STAVOVI PONAŠANJE	AKTIVNOST UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA (ORGANIZACIJA I METODE NASTAVE I UČENJA, OCJENJIVANJE)
<u>I. PJEVANJE I SVIRANJE</u>					
-Pjevanje dječijih pjesmica (o školi, okolini, odrastanju, životinja- ma, godišnjim dobima) umjerenog tempa i jednostavne strukture;	-Pjeva i prepoznaje ranije pjesmice na osnovu melodije	-Pjeva u skladu s mogućnostima	-Uviđa da pjevanje treba najviše vježbati	-Pjevanje i sviranje u raznim prilikama (učio- nica, dvorište, kabinet za muziku, sala za priredbe, izleti, porodični skupovi (bogaćenje emocija)	- Osmišljavanje prigodnih igara za bolje učenje u porodici, pjevanja i sviranja
-Igre za vježbavanje disanja i razvoj glasa;	-Učestvuje u zaje- dničkom pjevanju i poštuje pravila	-Usklađuje svoje pjevanje sa dječijim horom	- Ulaže trud da pjeva što ljepše i da se usagla- si s razrednim horom	- Demonstrira i rukovodi aktivnostima učenika i motiviše ih u radu	-Demonstrira i rukovodi aktivnostima učenika i motiviše ih u radu
-Pjevanje uz usklađi- vanje glasa po visini i glasnoći;	-Prepoznaje vježbe i primjenjuje ih	-Vježba glas u skladu s instrukcijama nastavnika	-Primjenjuje igre za vježba- nje disanja i razvoj glasa i provjerava sebe u odnosu na druge	- Napraviti poster sa slikama instrumenata vlastitog tijela (glas, jezik, dlanovi, prsti, noge)	-Pomaže učenicima u kolektivnom, grupnom i individualnom muzi- ciranju, procjenjuje njihova individualna postignuća.
-Tijelo kao instrument	-Razumije i koriguje greške u pjevanju	-Sam traži pomoć kad osjeti da mu treba	- Koristi instrumente kao pratnju pjevanju i uviđa da je takvo muziciranje ljepše, naročito za slušatelje.	-Prikupljanje, ispitivanje mate- rijala i izrada instrumenata	-Upoređivanje zvuka sa origi- nalnim
-Improvizovani instrumenti,	-Spontano koristi tijelo, i priručne instrumente	-Prepoznaje Orffove instr. i kombinuje ih sa priručnim			
-Sviranje na Orffovom dječijem instrumentariju	-Svira na instrumentu kako mu se pokaže	-Svira sam i bez podsticaja nastavnika			
<u>II. MUZIČKE IGRE</u>					
-Pjesmice sa određenim pokretima (život u prirodi, radovi, narodni običaji)	-Povezuje ritam pjesmice s pokretom, odnosno prati datu koreografiju	-Samostalno pjeva i igra	-Razvijanje mišljenja da je pokret važan u plesu i kolu, kao i za upoznavanje muzičke baštine BiH	-Predlaganje muzičke igre za priredbe	-Vodi aktivnosti učenika, pokazuje, demonstrira i usmjerava u pravcu interesa i mogućnosti
-Dječija narodna kola	-Prepoznaje kola	-Predlaže i nove pokrete		-Učlanjenje u ritmičku i/ili folklornu sekciju	
		-Samostalno igra u kolu			

III. BROJALICE

-Odbrojavanje brojlica kao na igralištu-skandiranje	- Ponavlja i razumije pokrete brojlice	-Prepoznaje ranije naučene brojlice na osnovu	-Pamtiti i donositi u razred nove brojlice za zajedničku igru	-Skupljanje i zapisivanje broja, lica, sortiranje i izvođenje zaključaka o dječijoj igri	-Rukovodi, pomaže, upućuje, koordinira, osmišljava igre interakcije
-Izvođenje mjere i ritma instrumentima tijela, pri-instrumentima	- Prati i izvodi pokrete u mjeri i ritmu (dugi i kratki slogovi)	-Izvodi ih tačno i samostalno na instrumentu bez pomoći	-Pokazati je drugarima i radovati se novim zajedničkim iskustvima	-Izrada zidnog panoa sa zapisima instrumentima	-Vodi i usmjerava ručnim aktivnosti učenika, pokazuje, demonstrira, procjenjuje individualna poistignuća i interesovanja
-Izvođenje ritma brojlice Orffovim instrumentima	- Pravilno izvodi ritam na ritmičkom instrumentu po uzoru	-Izvodi ih tačno i samostalno na instrumentu bez pomoći	-Reprodukuje ritam na instrumentu, uči druge i jača svoj samosvijet.	-Izvoditi zapise napravljenim instrumentima	
-Izvođenje kretanjem u koloni («voziću»)	- Pravilno korača u ritmu	-Poigrava se i kombinuje ih		-Izabrati po zvuku najslabije Orffovim i napraviti stalnu razrednu izložbu	

IV. SLUŠANJE MUZIKE

-Slušanje stranih i domaćih kompozicija: vokalnih, vokalno-instrumentalnih i instrumentalnih	-Prepoznaje ranije slušana djela	-Slušajući pjevuši melodiju, razlikuje, upoređuje, izvodi zaključke	-Saopćava svoj doživljaj	- Prikupljanje kasete i CD-ova sa odgovarajućim djelima	- Planira, rukovodi, razvija interes kod učenika svojim odnosom prema radu i muzici. Obavlja studiozno pripremanje učenika za posjete i izlaske u ustanove i osposobljava ih za uočavanje, bilježenje prikupljanje materijala i izradu zidnih kalendara sa terminima koncerata
-Vedre dječije pjesmice, narodne pjesme i igre, uspavanke koračnice, prigodne pjesme	-Prepoznaje karakter djela	-Saopćava ko je izvodi	-Pokazuje da cijeni izvodače i razvija pozitivan stav prema muzici i kompozitorima	-Prikupljanje štampanih materijala i slika kompozitora i muzičkih instrumenata, simfonijskog orkestra i tradicionalnih narodnih instrumenata i nošnji naroda u BiH, i izrada zidnih panoa	
-Upoznavanje osobina tona, tempo, dinamika, brojanje, karakter muzike, muzičke forme	-Prepoznaje osobine tona: (visok-dubok, glasno-tiho) brz-spor	-Samostalno određuje karakter kompozicije	-Razgovara o djelu i osjećaju ugodnosti i opuštanja i traži da se ponovi		
-Upoznavanje zvučnih svojstava muzičkih instrumenata	-Prepoznaje instrumente (klavir, gitara, bubanj, harmonika)	-Tačno određuje osnovne osobine tona: visinu trajanje, glasnoću, boju tempo	-Komentariše osobine tona i njegove karakteristike	-Prikupljanje tradicionalnih instrumenata iz kraja gdje je škola	
		-Razlikuje instrumente i vizuelno i auditivno	-Razvijanje pozitivnih navika i potrebe za muzikom	-Posjeta koncertima u osnovnoj muzičkoj školi	
			-Traži da ih vidi uživo na koncertu		

V. DJEČIJE STVARA- LAŠTVO

- Smišljanje melodija na zadani tekst	-Spontano improvizuje:	-Samostalno smišlja, upoređuje, dodaje, mijenja	-Uočava razlike i sa zanimanjem opisuje	-Pronalaženje priča i bajki čiji se likovi mogu muzikom «ozvučiti»	-Planira, priprema i podstiče učenike na kreativan rad u oblasti muzike i sadržaje predmeta, korelira sa ostalim umjetničkim područjima
- Improvizacija na Orffovim instr.	dovrši započetu pjesmu, pjevanjem ili sviranjem	-Stvara kombinacijom riječi, instrumenata, pokreta i likovnim izrazom	- Saopćava interes i želju za njihovo kombinovanje.	-Dogovaranje o kolektivnoj improvizaciji tipa «mozaik zvuci» koja omogućuje neverbalnu komunikaciju i socijalizaciju	
- Plesna dramatisacija,	-Spontano na muziku progovara pokretom, likovno ili literarno		-Raduje ga vlastito učešće u igrokazu razreda	Izvođenje muzičkog igrokaza	
- Literarno i/ili likovno izražavanje doživljaja muzike					
-Osmišljavanje muzičkog igrokaza	-Na podsticaj daje ideje	-Sam predlaže ideje			

ZNANJE I RAZUMIJEVANJE

Učenici će znati da koriste jezik muzike, razlikuju, prepoznaju i uporede zvukove, odnosno tonove u svom okruženju i muzici (određen-neodređen po visini, dug-kratak, dubok-visok, glasan-tih, brz-spor, blizu-daleko) i odrede karakter kompozicije (koračnica, uspavanka i sl.), prepoznaju tempo (brz-spor), dinamiku (glasno-tiho), glas (muški, ženski i dječiji), te pjevanje pojedinca (solo) od grupnog pjevanja (hor).

Moći će da prepoznaju brojalice, melodije pjesmica i ranije slušane kompozicije, kao i da razlikuju zvučno i vizuelno muzičke instrumente: Orffove dječije instrumente, kao i neke druge (harmonika, gitara, violina, truba i klavir) koje nalaze primjenu na koncertima i u svakodnevnom životu djece.

SPOSOBNOSTI

Izvođačke muzičke sposobnosti razvijat će se pjevanjem sa tačnom intonacijom, praćenjem pjevanja pokretima u skladu sa sadržajem pjesme i muzičke igre, te izvođenjem brojalica u odgovarajućoj mjeri i ritmu Orffovim instrumentima.

Kreativne i logičke sposobnosti razvijat će se osmišljavanjem jednostavne pratnje, ritmičkih i zvučnih efekata za pjesme, priče, stihove, muzičke igre, koristeći različite zvukove, odnosno izvore zvuka (tijelo, glas, predmete iz okruženja, Orffove dječije instrumente, vlastite improvizovane instrumente), te učešćem u osmišljavanju i izvođenju muzičko-scenskih igara (igrokaza) i izražavanju vlastitih doživljaja muzike: likovno, literarno i improvizovanim pokretima, što ima primjenu i u svakodnevnom životu u porodici, koji time postaje bogatiji i ljepši.

VRIJEDNOSTI I STAVOVI

Dijete će biti osposobljeno da muzicira kolektivno (hor, u manjim grupama, u paru i samostalno), poštuje pravila muzičke igre, vrednuje lične i stavove drugih. Pokazat će odvažnost u otkrivanju, istraživanju novih rješenja u muziciranju i izradi instrumenata, u timskom radu i komuniciranju koje je u muzici sasvim prirodno.

Prepoznat će načine na koje muzika učestvuje u svakodnevnom životu i čini ga ljepšim i bogatijim (u dječijoj igri, u medijima, porodičnoj proslavi, školskim svečanostima) i pokazati interes, želju i potrebu za čestim muziciranjem, te kroz muziciranje vidno iskazati zadovoljstvo i osjećaj kompetentnosti.

Detaljna objašnjenja nastavnici će naći u pratećem priručniku za nastavnike razredne nastave.

INDIKATORI USPJEŠNOSTI

Uočljivo je napredovanje učenika kroz sve veću bliskost s muzikom, često pjevanje, radovanje, maštanje i improvizaciju na Orffovim instrumentima, kao i napredovanje u sticanju saznanja, vještina i razvoju sposobnosti koje su precizirane u ishodima učenja. Pjevaju intonativno pravilnije, sigurniji su u interpretaciji melodije i ritma brojalice, prepoznaju kompozicije koje su slušali, te uspješnije međusobno aktivno komuniciraju muzikom, posmatraju, upoređuju, objašnjavaju, obrazlažu, te donose zaključke o pojedinim muzičkim elementima i pravilno se ponašaju prema muzici kao vrijednoj umjetnosti.

Ispoljavaju interes prema muzici i saznavanju i žele da je još bolje upoznaju i primjenjuju u školi i svakodnevnom životu. Indikatori uspjeha i nastavnikovog profesionalnog umijeća su razlike između inicijalne i finalne slike o znanjima, vještinama i ukupnim postignućima učenika.

STRATEGIJE NASTAVE I UČENJA (DIDAKTIČKO-METODIČKA UPUTSTVA)

Strategije nastave i učenja bazirane su na višestrukoj ulozi nastavnika, koje se izmjenjuju u nastavi muzičke kulture. Nastavnik kao **didaktičar** izmjenjuje nastavne metode, a prirodi predmeta najbolje odgovaraju: metoda demonstracije i ilustracije (instrumenti, pjevanje, fotografije, transparentne folije), pripovijedanje i razgovor (usmjereni i impuls-razgovor), a posebno praktični rad i posjete kulturnim i muzičkim ustanovama, kao **planer** metoda *interaktivnog učenja*: kooperativne metode, egzemplarna nastava, učenje putem otkrića, stvaralačka nastava, različiti nivoi složenosti, rad u parovima, kao **instruktor** *aktivne nastave*: analitičko-sintetička, metoda analogije, problemska, algoritamske metode, primjena modela, projekt-metoda, kao **koordinator** *kooperativnog učenja*: timski metod učenja, mozaik metod i njegove modifikacije, grupni projekt metod, kooperativna mreža (muzičke radionice, izložbe improvizovanih instrumenata i sl.).

Kroz istraživanje i ispitivanje, te stvaranje učenici razvijaju dublje razumijevanje prema naporima u umjetnosti i muzici kao posebnom sistemu saznanja i vrijednosti i njenoj složenosti. Uključivanjem učenika u sve aktivnosti, odnosno praktikujući iskustvenu nastavu, razvijaju se pozitivni stavovi o značaju muzike u porodici, školi, društvu i životu uopće. Sadržaje nastave muzičke kulture treba tematski povezati s nastavom drugih predmeta. Detaljniji opisi aktivnosti učenika i nastavnika dati su u ishodima učenja i objašnjenju.

LIKOVNA KULTURA

LIKOVNA KULTURA

(68 nastavnih časova)

ULOGA I ZNAČAJ

I umjetnost i crtež su postali iz nagona za igrom ili "sanjarenjem na javi". Nervni sistem djeteta liči na stanicu u koju ulazi pet puteva, a iz koje poslije žestoke borbe vani probija samo jedan.

Uloga nastavnog predmeta je da kroz igru, nastavu i stvaralaštvo usmjeri i obogati "sanjarenje na javi" i dinamizira prohodnost sadržaja **u i iz učenika**.

Polaskom u školu učenik se prvi put susreće i kontaktira s umjetnostima koje po prvi put estetski doživljava i svojim "crtežom" prvi put crta.

Ono u nastavnom procesu aktivno osjeća i misli, te slikom dolazi do prvih pojava, predstava i pojmova.

U ovom nastavnom predmetu izdvajaju se tri stepena:

- Likovna pismenost
- Likovna kultura
- Likovna kreativnost

Učenicima prvog razreda nudi se najstarija magijska umjetnost kao estetski doživljaj i inspiracija za vlastiti "crtež".

I umjetnost i "crtež" se učenicima nude u formi vizuelno-estetske analize u kojoj riječ ima ulogu poticaja (potiče učenika da priča o onom što vidi u "slici"). Nastavnik, opet, dodaje i ono što se u "slici" ne vidi, a učenik svoj crtež crta svojim perceptivnim, doživljajnim i iskustvenim svijetom. Time se realizuje metoda intenzivnog, aktivnog doživljaja.

Uloga umjetnosti je da omogući učeniku komunikaciju sa svojom i svjetskom likovnom baštinom, a u "crtežu" da komunicira sa samim sobom, svojom porodicom, vršnjacima i nastavnikom, a time se "uvijeni duh djeteta u sebi" otvara.

Zadaci:

- da učenici upoznaju likovni pribor, podloge i materijale, te da se njima služe
- da upoznaju sadržaj i likovni jezik, te osnovne likovne nazive
- da se uspravane likovne sposobnosti djece koja dolaze iz roditeljskog doma izjednače s probuđenim likovnim sposobnostima djece koja su boravila u predškolskim ustanovama
- da se svim učenicima nude raznovrsni sadržaji kao podsticaji (iz života, umjetnosti, prirode)
- da se kod djece razvija urođeni i stečeni senzibilitet i subjektivni likovni izaz
- da učenici analizom upoznaju sopstveni crtež, djela domaće i svjetske likovne baštine
- da se kultiviše svijest o potrebi čuvanja tekovina likovne, materijalne i duhovne kulture

ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI U 1. RAZREDU

Sadržaj u dječijem crtežu	Likovni jezik ili forme i tehnike	Kreativni crtež	Komunikacija i otvaranje učenika
<p>Za svaki navedeni sadržaj neophodno je da nastavnik formuliše:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Likovno područje 2. Likovni element 3. Likovni problem 4. Likovno sredstvo 5. Motiv 6. Likovnu formu 	<p>Uočavanje osnovnih likovnih elemenata: linije, boje, plohe i volumena i njihovih regulatora: simetrije, kompozicije i ritma</p>	<p>Koristiti shematsku ili simboličku fazu, "zlatni period dječijeg crteža". Da dijete svijet gleda svojim očima, doživljava srcem, misli svojom glavom i sam realizuje svoj crtež</p>	<p>U kreaciji crteža koristi i desnu i lijevu ruku</p>
<p>Sadržaji iz života učenika, porodice</p>	<p>Imenovanje likovnih formi: crteža, grafike, slike, kipa, zgrade i grada</p>	<p>U realizaciju su uključena sva čula</p>	<p>Dok crta, sjedi, stoji, hoda</p>
<p>Ja i moji roditelji</p>	<p>Imenovanje osnovnih boja: crvene, žute, plave, te neutralnih: crne, bijele i sive</p>	<p>Kreativan crtež je plod "sanjarenja na javi"</p>	<p>Priča o onom što vidi na slici</p>
<p>Čega se plašim</p>		<p>Poticaji su:</p>	
<p>Šta sanjam</p>	<p>U crtežu primjenjivati i njegovati simboličku boju, psihološku</p>	<p>Književnost</p>	<p>Crta i govori, objašnjava, dotjeruje</p>
<p>Sadržaji iz škole</p>	<p>proporciju i opisni prostor</p>	<p>Analiza umjetničkih djela</p>	<p>izražava zadovoljstvo</p>
<p>(Ja i moji novi prijatelji)</p>	<p>Imenovanje prave i krive, vodoravne i vertikalne, kose i cik-cak linije</p>	<p>Predstavljanje bojom dominantnih osobina lika iz književnog teksta</p>	<p>Procjenjuje radove drugih učenika</p>
<p>Iz prirode i godišnjih doba</p>	<p>Uočavanje kompozicija figura i predmeta:</p>	<p>Ilustrovanje toka događaja u priči</p>	<p>i svoj rad (prepoznavanje slabije i jače strane vlastitog rada: drvo sam dobro nacrtao, ali boje mi nisu baš</p>
<p>Doživljaji s mora, izleta</p>	<p>simetrično, vodoravno i vertikalno, koso, savijeno i kružno</p>	<p>Pjesnička slika-likovni izraz</p>	<p>dobro nacrtao, ali boje mi nisu baš najbolje...dopada mi se kako sam nacrtao lava; A Ado je dobro uradio...)</p>
<p>Sadržaji iz likovne, književne i filmske umjetnosti</p>	<p>Upotreba osnovnih školskih, crtačkih, grafičkih, slikarskih i kiparskih materijala i tehnika: grafitna olovka, flomaster, akvarel, tempera, pastel, glina, plastelin, četkica, paleta</p>	<p>Osjećanja glavnog junaka, promjena tog osjećanja bojom</p>	
<p>Lutkarske predstave</p>			
<p>Svjesni i podsvjesni sadržaji u crtežu</p>			

PROGRAMSKI SADRŽAJI

Rad po sjećanju

Iskustveni sadržaji, doživljaji iz života djeteta (porodica, škola, društvo vršnjaka, šire okruženje). Ugodni i neugodni doživljaji-sjećanje.

Posmatranje kao poticaj

Posmatranje prirode, života i rada

Uvođenje djeteta u posmatranje i zapažanje svega što se nalazi u njegovom okruženju, doživljavanje svim čulima, upoznavanje funkcije i izražavanje.

Svijet mašte kao inspiracija

- Da sam nevidljiv
- Kakav bih automobil želio
- Stigli su vanzemaljci
- Pronašao sam posebnu olovku
- Kad bi drveće hodalo

Rad prema tekstu, ilustracija i strip

Bajke, basne, zagonetke i odgonetke, priče i legende, izreke i brojalice (omogućiti rad na većim formatima papira, ali i na malim, nekoliko crteža u formi stripa, s tim da svi ovi sadržaji niču iz teksta.

Likovna umjetnost kao inspiracija

Posmatranje originalnih umjetničkih djela na izložbama, reprodukcije knjigama, folije na zidu. Učenicima nudimo umjetnost kao estetski čin, ne kao memorisanje, već kao inspiraciju za vlastiti subjektivni crtež, sliku, reljef i kip.

FORMA ILI LIKOVNI JEZIK

Crtanje, crtež

Likovni izraz linijom nazivamo crtežom.

Crtačke tehnike: grafitna i hemijska olovka, flomaster, kreda, ugljen, metalno pero, ptičije pero, kist
Crtež se može dobiti i drugim crtačkim tehnikama i na svim podlogama na kojima neki predmet ostavlja trag, liniju. Može biti urađen crnom, sivom, bijelom linijom i bojom u vidu tačkica, mrlja ili fleka, isprekidanih, kratkih i dugih linija, tako da može biti u boji, sve dok ne pređe u sliku.

Dječaci su skloni liniji, djevojčice boji.

Slikanje

Likovna forma riješena bojom i plohom na ravnoj podlozi je slika. I umjetnici i djeca likovnim elementima bojom i plohom grade likovne regulatore: simetriju, kompoziciju i ritam. Boja je zahvalna u radu sa djecom svih uzrasta. Šestogodišnje dijete koristi tzv. simboličke i šarene boje.

U tehničkom smislu boje se dijele na vodene, akvarel, temperu, gvaš, sve one koje se miješaju s vodom. Krute su: pastel, kreda. Papirne: kolaž i druge. Osim u slikanju, boje se upotrebljavaju i u drugim likovnim formama.

Dekoratívni rad s grafikom

Ova je forma bliža primijenjenim umjetnostima i grafici; iskorištava likovne elemente: liniju, plohu i boju, te regulatore: ritam i simetriju. Dekorativni rad podrazumijeva ukrašavanje upotrebnih predmeta: ukrase, šare, ornamente i arabeske. Grafika se dobiva štampom, otiskom ili tiskom u neograničenom broju originala. U crtežu i slici je po jedan original, grafika ima više otisaka ili originala.

Otisak prsta i dlana, krompira i lista je prirodni otisak, i to je u prvom razredu dovoljno.

Prostorno-plastično oblikovanje: reljef, kip i zgrada

Linija ima samo jednu dimenziju (dužinu), ploha ima dvije (visinu i širinu), volumen ima tri dimenzije (visinu, širinu i debljinu) i zauzima stvarni prostor. Tu spada modeliranje i građenje. To je za djecu najkonkretniji likovni element kojim najradije manipuliraju i za koji postoji izrazita radoznalost. Njeni su praiskonski izvori majčino tijelo i priroda.

Otuda naglašeno čulo opipa, a preko njega i spoznaja. Kao što biće u ranom djetinjstvu crtežom raspoređuje predmete tražeći prostor, tako ono volumenom mijenja mjesto predmetu, upoznaje prostor. Prirodni predmeti su pogodni za modeliranje: reljef i kip,

Tehnički su predmeti prikladniji građenju. Stoga se ovdje nameće izbor raznovrsnih materijala, metodom oduzimanja i dodavanja klasičnih i savremenih, tvrdih i mekih.

Vizuelno-estetsko procjenjivanje

Estetika je nauka o lijepom, o osjetilnom i čulnom činu, koja u umjetnosti i crtežu ispituje pojavu stvaranja i doživljavanja. Njen predmet su vizuelne, zvučne i jezičke umjetnosti.

Ljepota je u skladu, redu, ravnoteži, harmoniji, po subjektivnom kriteriju, ono što se "samo po sebi sviđa", ono što u umjetnosti i "crtežu" izražava neku ideju.

U dječijem crtežu se analizira vizuelni ili svjesni sadržaj, ono što se vidi, i skriveni ili podsvjesni sadržaji, ono što se ne vidi, kao i likovna forma: likovni elementi i njihovi regulatori. Djeca počinju analizirati predmete i pojave iz svoje sredine: slikovnice, igračke, tekstil, kostim, keramiku, naivne i narodne umjetnosti. Mi im nudimo njihov "crtež", magijsku, najstariju, a njima najbližu, umjetnost "djetinjstva čovječanstva", ali samo kao inspiraciju za vlastiti "crtež". Sama ideja gledanja i procjenjivanja crteža i umjetnosti u školi je estetski čin. Dijete će u skladu s vlastitom percepcijom i recepcijom izraziti doživljaj, na svoj način imenovati ono što je u domenu percepcije i doživljaja.

OČEKIVANI REZULTATI

Prožimanje igre, nastave i stvaralaštva

Smanjit će se razlike među učenicima koji su prije upisa u 1. razred bili i onih koji nisu bili u predškolskim ustanovama, ili ih neće ni biti. Korelacijom «crteža» sa književnosti za djecu i umjetnost iz «djetinjstva čovječanstva» kao estetskim činom i inspiracijom za vlastiti «crtež», ostvarit će se kontakt «crteža» sa umjetnostima, koje su se inspirisale mitom i legendom, bajkom i basnom, zagonetkom i pričom, koje su i učenicima svojstvene, te će se i ta razlika između bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika, simboličke umjetnosti i simboličkog «crteža» učenika približiti.

Očekuje se realizacija tvrdnje mnogih pedagoga i estetičara «da su svi prvačići, izuzev jednog, talentovani», te da taj smisao treba koristiti i njegovati kao mladu biljku. Učenici će postepeno oslobađati svoj ekspresivni i impresivni doživljaj i izraz. To će se realizovati kreativnim «crtežom», demonstracijom i analizom «crteža» i umjetnosti. Učenici će iz slika upoznavati i proširivati svoj pogled na svijet, te bogatiti jezik uopće. Upoznat će osnovne likovne materijale i tehnike, te njihove mogućnosti. Učenici će prihvatiti, da ne samo oni «crtaju», već da je «crtež» sredstvo koje su koristili i koje koriste i odrasli. To im daje sigurnost i ideju da «crtež» i umjetnost treba njegovati i čuvati.

INDIKATORI USPJEŠNOSTI

- Dijete bez opterećenja stvara svoj rad, crtež ili sliku
- Zna kazati šta je zamislilo i šta je ilustrovalo
- Uspješno se služi priborom, materijalima i tehnikama
- Rado crta

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Sadržaj i forma su obrađeni u uvodnim tekstovima, ovdje ih prevodimo u:

Šta i kako ?

Kada se dijete s kistom u ruci nađe pred bijelim papirom, suočava se istovremeno s pitanjem šta će i kako će? Misli o sadržaju i likovnom jeziku ili formi. Sadržaj je **š t a** , forma je **k a k o** .

Maternji jezik je nacionalan, likovni je internacionalan. On ima samo četiri osnovna elementa: liniju, boju, plohu i volumen i psihičke likovne regulatore: simetriju, kompoziciju i ritam.

“Kako će”dijete rasporediti sadržaj i formu u crtežu je kompozicija i u njoj simetrija koja je svojstvena djeci. Ritam je rukopis, stil pisanja i stil crtanja, onaj dodir, ono subjektivno poigravanje srca i nerava, ruke, linije i boje na papiru.

Analiza “crteža”

Analiza “crteža”podrazumijeva pokušaje učenika da nešto kažu o onom što su nacrtali, a da nastavnik zna na kraju nastavnog časa kazati ono što su učenici crtali.

SADRŽAJ:

U crtežu je ono što crtež sam po sebi priča, ono kada učeniku nije dovoljan crtež i ilustracija, već se domišlja i crtežu dodaje tekst, pa ide u strip. To je prijevod motiva, tema, ilustracija i inspiracija u priču.

Analiza LIKOVNOG JEZIKA ili FORME je subjektivna analiza likovnih elemenata:

- linije, boje, plohe, volumena i njihovih regulatora: kolorizma, asimetrije, kompozicije i ritma.To i jest umjetnost i ona zagonetka u crtežu: i žestoka boja, i simetrija, i raspored i rukopis; sve se može kopirati, ali rukopis ili ritam ne! Samo to mi, s djecom, treba da imenujemo.
- PSIHIČKA forma je bliska tehnici, crtačkim, slikarskim, grafičkim i kiparskim tehnikama i materijalima: olovka i flomaster, akvarel, tempera, kolaž, mozaik, otisak lista i dlana, glina i plastelin.
- ESTETSKO u crtežu je ideja da dijete nešto crta, proces rada, sve ono što se u dječijoj glavici dešava dok crta (od borbe do uspjeha i sreće, ono što njega bogati) i lijep crtež.

To je naš cilj.

Likovni prilozi

Umjetnosti, zagonetke, bajke, basne i priče koje ovaj koncept nudi učenicima prvog razreda su iz “djetinjstva čovječanstva” koje su same po sebi bliske uzrastu učenika,ali i legende i priče iz domaće kulturne, likovne i književne baštine.U isto vrijeme im nudi vlastiti”crtež” istog ili starijeg uzrasta.

To znači da učenicima prvog razreda nudimo njihovu umjetnost kao estetski doživljaj i inspiraciju za interpretaciju i kreaciju vlastitog crteža, a ne kao učenje.

Vizueni-likovni prilozi umjetnosti i “crteža” su podloga nastavniku i inspiracija učenicima.

Ovaj okvirni program treba realizovati u skladu s okolnostima i mogućnostima.

TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA

TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA

(68 nastavnih časova)

ULOGA I ZNAČAJ

Briga o zdravlju djeteta osnovni je princip na kojem se zasnivaju sadržaji tjelesne i zdravstvene kulture u prvom razredu osnovne škole. Tom je principu sve podređeno.

Kretanje je potreba svakog djeteta, a svrsishodno kretanje u osnovi tjelesne i zdravstvene kulture.

U ovom nastavnom predmetu dijete usvaja osnovna znanja o zdravlju, stiče navike i vještine, ali i uči kako da ih primijeni u životu. Dijete uči kako da postane fizički spremno, lično predano i dnevnoj fizičkoj aktivnosti.

Poboljša li se zdravlje generacije koja dolazi imat ćemo zdraviju populaciju, a to znači i radno spremniju, kreativniju i zadovoljniju.

U ovom vremenu tjelesna i zdravstvena kultura ima posebnu važnost zbog sve prisutnijih pojava koje ugrožavaju zdravlje djece (dominacija medija i smanjivanje kretanja kao prijeke potrebe djeteta, pojava deformiteta, prisustvo droge i drugih nepoželjnih sredstava).

Zadaci su:

- shvatanja smisla, vrijednosti i principa tjelesnog vježbanja,
- očuvanja, njegovanja i unapređenja zdravlja,
- razvijanja i usavršavanja motoričkih sposobnosti u skladu s uzrasnim i individualnim karakteristikama,
- sticanja motoričkih znanja i razvijanja motoričkih vještina i navika,
- osposobljavanja za svrsishodno i efektivno samostalno vježbanje,
- razvijanja pozitivne slike o sebi,
- razvijanja kreativnosti kroz pokret,
- promovisanja pozitivnih socijalnih interakcija, svrsishodne i humane primjene psihomotoričkih sposobnosti, motoričkih znanja, vještina i navika.

**ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI U 1.
RAZREDU**

Znanja o činiocima zdravog života	Motoričke sposobnosti i vještine kretanja	Pozitivne socijalne interakcije i osobine ličnosti
Lična higijena i zdravlje	Lokomocija (stabilnost, brzina, koordinacija, snaga, gipkost, izdržljivost, preciznost, ravnoteža)	Komunikacija i saradnja
Hrana i zdravlje		Poštuje pravila igre
Tjelesna aktivnost i zdravlje	Vježbe na spravama, na tlu i sportske igre	Cijeni tuđi i vlastiti napor
Pravilno i nepravilno držanje tijela		Stabilnost i realnost u postavljanju cilja
Informacije o pomoći u slučaju zlostavljanja	Jednostavne vježbe oblikovanja (bez rekvizita)	Istrajnost
Opasnosti po zdravlje zagađena okolina tablete biljke piće zagađen zrak mogućnost zaštite	Usklađenost kretnje s rekvizita	Rješavanje sukoba na prihvatljiv način
	Kontrola pokreta	Planiranje vremena
Uticaj medija Ograničavanje vremena provedenog pred TV ekranom	Hoda, skače, trči	Izbjegavanje rizika i briga za vlastitu sigurnost
	Pleše	Samokontrola
Značaj boravka na svježem zraku i u igri		Donošenje ispravnih odluka
Selektivan pristup sadržajima medija		Rješavanje problema
		Razumijevanje smisla takmičenja (prihvatanje "poraza" i nošenje "pobjede")

PROGRAMSKI SADRŽAJI

Izbor i distribucija sadržaja međuzavisne su operacije u programiranju procesa vježbanja. Izborom se odgovara na pitanje - *šta vježbati*, a distribucijom *šta vježbati u pojedinom razdoblju*. *Nekonvencionalnim* sadržajima je primarna funkcija *razvoj i usavršavanje osobina i sposobnosti* i uvijek su u simbiozi s određenim *konvencionalnim* sadržajem, odnosno i u funkciji **usvajanja motoričkih informacija**.

Hodanje: Prirodno hodanje - pravolinijsko; s promjenom pravca, smjera, tempa i ritma; na različitoj vrsti, dimenzijama i obliku podloge; kombinovano. Hodanje uz različite položaje ruku, koljena i stopala. Kombinacija hodanja, trčanja, skakanja, preskakanja itd. Hodanja u različitim kretnim zadacima. Oponašanje pokreta i kretanja drugih živih stvorenja (Kako medo hoda? A slon? Kako ptica leti?)

Trčanje: Trčanje - pravolinijsko; s promjenom pravca, smjera, tempa i ritma; na različitoj vrsti, dimenzijama i obliku podloge; kombinovano. Kombinacija trčanja, hodanja, skakanja, preskakanja i dr. Brzo trčanje (sprint) - dionice do 30 m. Istrajno trčanje - u trajanju od 6 minuta. Primjena trčanja u različitim kretnim manifestacijama.

Skakanje: Sunožni poskoci u mjestu i kretanju. "Zečji" poskoci (iz upora čučecog, skok u upor čučeci, u jednom trenutku noge nisu u kontaktu sa podlogom), "Kan-kan" poskoci (poskok na jednoj nozi, sa visokim prednoženjem drugom), "Kik" poskoci (poskoci na jednoj nozi, sa opružanjem potkoljenice slobodne noge); makazice, galop naprijed i strance, dječji poskoci, sunožni poskoci sa okretom od 90° stepeni (u jednu i drugu stranu), preskakanje kratke vijače (individualno), "školica", igra lastiša, izvođenje poskoka i skokova uz različite pokrete rukama (uzručenje, odručenje, pljesak i sl.). Sunožni naskok iz mjesta na povišenje, doskok sa povišenja (do visine švedske klupe), preskakanje iz obilježenog prostora u prostor i preko prepreka (linije, обруči, vijače i sl.). Kretanje poskocima i skokovima u zadatom pravcu; kombinacije skokova i poskoka s hodanjem, trčanjem i dr. Primjena skokova i poskoka u različitim kretnim manifestacijama.

Puzanje i provlačenje: Puzanje četvoronoške. Provlačenje kroz обруč, okvir od švedskog sanduka ili sandučića, između nogu para, kroz upor klečeći itd., puzanje ispod grede, švedske klupe, razapete vijače itd., puzanje po švedskoj klupi; puzanje uz/niz kosu švedsku klupu. Kombinacija puzanja i provlačenja i hodanja, trčanja itd. Primjena puzanja i provlačenja u različitim kretnim manifestacijama.

Penjanje: Penjanje uz stepenice, penjanje na švedsku klupu, švedski sandučić, uz kosinu (švedska klupa, švedski sanduk, prirodni uspon itd.), uz ripstol, preći na drugi ripstol, uz mornarske ljestve do 2 m visine. Kombinacija penjanja sa hodanjem, trčanjem, puzanjem, provlačenjem itd. Primjena penjanja u različitim kretnim zadacima.

Bacanje i hvatanje: Bacanje različitih lopti kotrljanjem, različitih lopti u daljinu i visinu, desnom i lijevom rukom i suručno, dodavanje u paru, prvo sa male udaljenosti, a zatim sa veće udaljenosti (suručno, jednom rukom), gađanje u metu (korpa, lopta, označeni prostor i sl.) na različite načine (pogađanje, ubacivanje, rušenje i sl.). Primjena bacanja i gađanja u različitim kretnim manifestacijama.

Dizanje i nošenje: Dizanje i nošenje jednog ili više različitih rekvizita odgovarajuće veličine i mase, samostalno, u paru, grupno. Primjena dizanja i nošenja u različitim kretnim zadacima.

Ples i pantomima: Prikazivanje različitih pojava i situacija iz svakodnevnog iskustva pantomimom; usklađivanje pokreta pojedinih dijelova tijela i kretanja cijelog tijela s karakterom muzike i ličnim doživljajem. Izaberi 2 - 4 plesa (društvena, narodna, moderna), u skladu s mogućnostima i interesovanjima učenika i nastavnika, i naučiti osnovne korake.

Gimnastika: Gimnastičko hodanje. Ritmički skokovi. Ritmički okreti. Sunožni preskoci. Sunožni skokovi. Različite vrste hodanja po liniji, obrnutoj švedskoj klupi ili niskoj gredi. Jednostavni poligoni sastavljeni tako da zahtjevaju primjenu naučenih gimnastičkih elemenata.

Igre loptom: Različite elementarne igre loptom.

Plivanje - obuka neplivača: Obuka neplivača organizuje se tokom prvog ciklusa (u 1., 2. ili 3. razredu) u saradnji s lokalnom zajednicom i profesionalno angažovanim instruktorima.

Druga motorička iskustva: U zavisnosti od interesovanja učenika, nastavnika i roditelja, kao i mogućnosti sredine (škole, lokalne zajednice), realizuju se i drugi sadržaji: vožnja bicikla, koturaljki (rolera), klizanje, sankanje, skijanje, plivanje, pješaćenje u prirodi, sportski ples i dr.

SADRŽAJI ZDRAVSTVENOG ODGOJA

Pravilna ishrana: Izbor zdrave hrane, kombinovanje u obroku, dinamika uzimanja obroka, obim obroka, ponašanje i ophođenje za stolom.

Zdravlje: Značaj i važnost zdravlja; tjelesna aktivnost, boravak u prirodi i zdravlje; dnevni ritam odmora i rada.

Higijena: Lična, kolektivna i higijena životnog prostora.

Izvori opasni za zdravlje: Mogućnosti lične zaštite.

Druženje: Upoznavanje - ostvarivanje verbalnog i tjelesnog kontakta, razmjena ličnih iskustava.

Informisanje o štetnosti: Tablete, biljke, piće, zrak...

ISHODI UČENJA

1. Očuvanje i unapređenje zdravlja:

- razlikuje pravilno od nepravilnog držanja tijela,
- vodi računa o pravilnom držanju tijela u sjedećem i stojećem položaju,
- posjeduje informacije o značaju zdravlja,
- posjeduje informacije o značaju tjelesne aktivnosti i boravka u prirodi za pravilan rast, razvoj i otpornost organizma,
- uz pomoć odraslih usklađuje svoje aktivnosti (učenje, igra, odmor, spavanje),
- uči da izbjegne situacije u kojima može da se povrijedi i umije da traži pomoć,
- upoznaje se sa osnovnim principima pravilne ishrane,
- održava ličnu higijenu (pranje ruku i zuba, umivanje, tuširanje i dr., i održava kolektivnu higijenu (provjetravanje prostorija i odlaganje otpadaka),
- posjeduje informacije o štetnosti duhana, alkohola i droga,
- posjeduje informacije da može tražiti pomoć ukoliko je zlostavljano i zanemareno, ili zna za takav slučaj,
- redovno i aktivno učestvuje u nastavi tjelesne kulture.

2. Usavršavanje motoričkih sposobnosti u skladu s uzrasnim i individualnim karakteristikama i sticanje i razvijanje vještina i navika:

- izvodi pokrete i kreće se u zadatom smjeru (gore, dolje, lijevo, desno, naprijed, nazad),
- izvodi pokrete i kreće se po pravolinijskoj putanji,
- usklađuje svoje kretanje sa kretanjem rekvizita u jednostavnijim kretnim zadacima,
- unapređuje motoričke sposobnosti (brzinu, koordinaciju, snagu, gipkost, izdržljivost, ravnotežu i preciznost) u skladu sa individualno postavljenim normama,
- sposoban je da prepliva 25m slobodnom tehnikom (u I, II ili III razredu),
- vješto izvodi jednostavne forme prirodnih oblika kretanja (hodanje, skakanje, trčanje...),
- primjenjuje prirodne oblike kretanja u jednostavnim igrama i poligonima, pravilno izvodi jednostavne vježbe oblikovanja bez rekvizita,
- pravilno izvodi osnovni korak dva izabrana plesa,
- vlada izabranim vještinama iz vježbi na spravama, tlu i sportskih igara,
- posjeduje i druga motorička iskustva u zavisnosti od ličnih interesovanja i mogućnosti sredine (npr. vožnja bicikla, skijanje, sankanje, klizanje, pješaćenje u prirodi, tenis, sportski ples itd.)

3. Osposobljavanje za samostalno vježbanje u slobodno vrijeme:

- imenuje osnovne položaje i stavove (uspravni stav, sjedeći i ležeći položaj, čučanj...), stavove, pokrete i kretanja,
- imenuje dijelove tijela i zna njihovu osnovnu ulogu prilikom vježbanja,
- umije da odredi kojem dijelu tijela je namijenjena vježba oblikovanja (za ruke, za noge, za trup...),
- prepoznaje fiziološke znakove umjerenog opterećenja i zamora (npr. brži rad srca, znojenje, nesvjestica itd.) i umije da traži pomoć ako se loše osjeća,
- vježba u odgovarajućoj odjeći i obući,
- pridržava se dogovorene procedure dolaska u salu (igralište), ponašanja na času i odlaska iz sale (sa igrališta),
- uz podršku odraslih primjenjuje naučene i model jutarnje gimnastike.

4. Promovisanje pozitivnih socijalnih interakcija:

- ni na koji način ne ugrožava one koji se od njega razlikuju,
- tokom vježbanja i igre prijateljski komunicira i surađuje s vršnjacima, uz podsticanje i nadzor nastavnika,
- poznaje pravila elementarnih igara i pridržava ih se uz podsticanje i nadzor nastavnika,
- pozitivno vrednuje uspješne poteze i uloženi trud svih učesnika u igri, uz podsticanje i nadzor nastavnika.

5. Razvijanje pozitivne slike o sebi:

- primjećuje svoje motoričke i druge sposobnosti i osobine,
- uočava sličnosti i razlike među vršnjacima,
- istražuje svoje sposobnosti, ima izgrađenu tjelesnu šemu.

6. Razvijanje kreativnosti kroz pokret:

- jednostavne pokrete usklađuje sa muzikom,
- pantomimom i pokretom prikazuje različite pojave i svakodnevnne situacije.

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Bazična komponenta ponašanja djece je kretna aktivnost. Kretanje ima funkciju biološkog nagona i zadovoljava potrebe stimulisanja tjelesnog rasta i razvoja. U tom pogledu, kretanje zadovoljava prirodne potrebe djeteta. Međutim, kretanjem djeca zadovoljavaju i svoje društvene potrebe. Kretanje ima funkciju psihosocijalnog komuniciranja.

U **prvom razredu** naglasak je na socijalizaciji djeteta, odnosno harmonizaciji pokreta i kretnji djeteta sa pokretima i kretanjem svijeta oko njega. Većina djece svoje pokrete i kretnje uspješno formira do četvrte godine. Dalji razvoj psihomotorike karakteriše njeno usavršavanje.

Opća psihomotorička spremnost, kao rezultat procesa u kojem se posredstvom tjelesnih vježbi povećava obim i kvalitet kretanja, značajno korelira s pravilnim i harmoničnim rastom i razvojem (1) morfoloških (procesi rasta, diferencijacije tkiva i funkcionalnog dozrijevanja), (2) funkcionalnih (sistem za transport kiseonika i aerobni kapaciteti), (3) kognitivnih (prijem, zadržavanje i transformacija informacija i efikasnost u novim netipičnim situacijama), (4) konativnim (modaliteti reakcija i sposobnost adaptacije) i (5) sociološkim (društvene grupe, organizacije i institucije).

Psihomotorička aktivnost se usmjerava, prije svega, na razvijanje i usavršavanje: snage (položaji tijela - ležeći, čučajući, klečeći, stojeći, viseći, u trčanju, u skakanju, neobični položajni, sa osloncem na jednoj nozi, ruci, laktu, glavi...), brzine (reakcije, pojedinačnih pokreta i frekvencije pokreta - hodanje, trčanje, skakanje, penjanje, puzanje, provlačenje, valjanje, kotrljanje, održavanje na vodi, kretanje na vodi...), izdržljivosti (opće - posebnu pažnju usmjeriti na disanje), gibljivosti (aktivne, kompleksne i lokalne - vježbe oblikovanja), koordinacije (brzinske, ritmičke, orijentacije), agilnosti (brzine promjene smjera kretanja - u hodanju, trčanju, penjanju, puzanju, provlačenju, valjanju, kotrljanju; sa rekvizitima; u elementarnim sportskim aktivnostima), ravnoteže (statističke i dinamičke - bez rekvizita

i s rekvizitima - na suženoj i nestabilnoj podlozi) i preciznosti (držanje, bacanje, šutiranje, postavljanje, dizanje, gađanje, hvatanje, nošenje, spuštanje).

Za razvoj djeteta značajno je da ono bude aktivno na prikladne i različite načine, što se postiže osmišljenim povezivanjem onih dječijih aktivnosti u kojima se dijete najadekvatnije ukupno izražava - to su, u prvom školskom uzrastu, prije svega, igrovne aktivnosti i igra kao kontekst kreativnog komuniciranja djece sa sobom, s društvom i s prirodom.

Izbor modaliteta rada kojima će se provoditi proces vježbanja uvijek mora biti u funkciji ishoda za postojeće stanje učenika, **bez ikakvih rizika**, posebno kada su u pitanju **vanjska opterećenja**. Osnovna metoda vježbanja je iterativna (ponavljajuća). Ljudski organizam nastoji uspostaviti ravnotežu između povećanog inteziteta motoričkih aktivnosti i trenutnog stanja organizma, zato **podražaji uvijek moraju biti na nivou koji uslovljava adaptacijske procese**. Razvoj osobina i sposobnosti moguć je jedino u uslovima **progresivnog i diskontinuiranog opterećenja**. Za istovremeno usavršavanje motoričkih znanja i mijenjanje osobina i sposobnosti najproduktivnija je **situacijska metoda** rada, jer su konačni rezultati vježbanja u pozitivnoj korelaciji sa situacijama u kojima se efekti vježbanja realno mogu primijeniti. Promjena savremenih tendencija učenja i obučavanja, nakon saznanja o funkcionisanju moždanih hemisfera, usmjerena je prema **sintetičkom metodi** motoričkog učenja - usvajanje i usavršavanje motoričkog akta u cjelini, koncentrišući se na najpravilnije izvođenje najvažnije faze globalne motoričke aktivnosti po principu "pamćenja samo redosljeda elemenata koji se sukcesivno ređaju" (Roger Spirri, 1981). Kod djece, ako nisu u stanju dovoljno brzo i efikasno savladati složenu cjelinu, primjenjuje se **analitički način rada** (izvođenje pojedinačnih elemenata - kombiniranje situacijske i sintetičke). Mora se voditi računa da se **ne mogu forsirati dijelovi u kojima se ne vidi cjelina**. Ako treba naučiti neku igru, učenje treba provoditi cjelovito, a zaustaviti se eventualno samo tamo, gdje se cjelina ne može savladati, i to izvan igre, najbolje kao dopunska aktivnost.

Kod djece uzrasta oko šest godina znatno se povećava spremnost za uključivanje u različite oblike tjelesnih aktivnosti, razvijenija je njihova sposobnost kretanja, snaga i izdržljivost. Djeca su sposobna izvoditi pokrete, odnosno kretanja, tačnije, brže, bolja im je prostorna orijentacija i spremnija su i za izvođenje složenijih pokreta. Također, povećana je njihova otpornost na promjene okoline i na promjene izazvane pod uticajem kretanja, odnosno tjelesnog vježbanja. Njihove tjelesne aktivnosti, srazmjerno opterećenju, mogu trajati i do 30 minuta.

Individualne razlike među djecom navedene dobi veće su nego među odraslima i treba ih u radu respektovati. Osim uzrasnog kriterija, u radu s djecom treba uvažavati i mnoge specifične razlike među njima, ali i razlike među starijima.

Oprez u radu s djecom ove ontogenetske dobi potenciran je činjenicom da su vegetativni procesi stabilniji, ali ekonomičnost reakcije je mala i iradijacija je jača od inhibicije, osjećanja su im nestabilna i izazivaju različite reakcije, što rezultira brzom promjenom raspoloženja i podložnošću sugestiji. Usredotočiti se na jednu stvar, aktivnost ili vježbanje ne traje im dugo. Uz to, za njih je najznačajnije šta se događa u datom trenutku, a ne šta je bilo i šta će biti. Kako u funkciji centralnog nervnog sistema moždana kora sve više dominira nad njegovim nižim dijelovima, ograničavajući procesi razdraženja se sve više pojavljuju i osnovni prirodni pokreti djeteta oslobađaju se suvišnih, beskorisnih, sporednih pokreta, što djetetu daje mogućnost da sigurnije hoda, trči, skače itd. Razvija se finija muskulatura, osnovni oblici kretanja postepeno se automatizuju, dijete lako i sigurno koristi samo jednu ruku i nogu. Mada se može javiti i ranije, u ovom periodu počinje i druga denticija, koja može biti jedan od znakova tjelesne zrelosti. Djeca imaju potrebu za više obroka dnevno, jer im je zapremina želuca još uvijek mala i izmjena materije je velika. Srce i dalje zaostaje za porastom cjelokupne tjelesne mase, usporava se frekvencija srčanog rada i akcija postaje ritmičnija. Kako je mreža krvnih sudova relativno sužena u odnosu na kapacitet srca, prisutna je sklonost porasta arterijskog krvnog pritiska. Pošto u ovom uzrasnom periodu okoštavanje grudne kosti i rebra tek počinje, mogući su i različiti deformiteti.

Odvijanje odgojno-obrazovnog procesa neposredno prethode mjere sigurnosti: (1) zdravstveno-higijenske, (2) preventivne i (3) mjere asistencije. Briga o zdravlju učenika mora uvijek biti na prvom mjestu. Pored ljekarskog pregleda, nastavnik je dužan u neposrednom radu s učenicima pratiti i kontrolisati njihovo zdravlje. Uz to, obaveza mu je vodi računa i o higijensko-tehničkoj kontroli prostora, prostorija, opreme, sprava, rekvizita i pomagala, kao i o ličnoj higijeni, higijeni odjeće i

obuće učenika. Pod preventivnim mjerama podrazumijeva se pregled obuće i odjeće za vježbanje, pregled i ispravnost opreme za vježbanje, izbor terena za vježbanje i drugo. Za vrijeme rada preventivne mjere se sastoje u pravilnom postavljanju sprava, odgovarajućem izboru sadržaja, primjerenom doziranju i distribuciji opterećenja, pravovremenom osiguranju asistencije, prekidu rada u slučaju umora ili zbog drugih razloga. Nakon zvaničnog okončanja rada vježbovni prostor se ostavlja u primjerenom stanju i učenici napuštaju isti. Asistencija (čuvanje i pomaganje) je vid stvaranja sigurnosti i samopouzdanja kod učenika, ali i sprečavanja padova i ozljeda. Čuvanjem se štiti učenik od pada, a pomaganjem mu se olakšava izvođenje vježbe.

Tok odgojno-obrazovnog procesa učesnicima bi trebao osigurati usvajanje određenog motoričkog kretanja brže i lakše, ali i uslove koji će omogućiti najveći mogući uticaj na njihov organizam. Odvijanje odgojno-obrazovnog procesa prema prirodnom redu uslovno podrazumijeva sljedeće etape: (1) upoznavanje (najavljivanje, opisivanje, demonstracija i objašnjavanje) novog motoričkog sadržaja, (2) izvođenje motoričkog kretanja, (3) ispravljanje grešaka, (4) ponavljanje, uvježbavanje i individualno uvježbavanje i (5) praćenje i realizacija ishoda. Nakon uspješno provedene tjelesne i psihičke pripreme učenika, slijedi glasno, kratko i razumljivo najavljivanje motoričkog sadržaja. Potom se najavljeni sadržaj opisuje, s ciljem upoznavanja učenika sa osnovnom strukturom vježbe i upozorenja na bitne momente i bitne karakteristike pokreta i kretanja. Demonstracija se izvodi u finalnom obliku. Eventualno objašnjenje treba biti kratko, jasno i glasno, s ciljem podsticanja učenika na razmišljanje, akciju i svjesno aktivno učestvovanje. U početnom izvođenju će, vjerovatno, pažnja učenika biti usmjerena više na način izvođenja nego na cilj. Također, bit će izraženije prisutne individualne razlike, koje treba uvažavati. Uočavanje i otklanjanje grešaka je izuzetno značajna faza, koja pretpostavlja uočavanje, analiziranje i pronalaženje uzroka te utvrđivanje najkraćeg i najefikasnijeg puta za ispravljanje pogrešaka. Slijedi nakon izvođenja kompletnog motoričkog sadržaja i po principu od krupnijih (odnose se na motoričku strukturu) ka sitnijim odstupanjima od očekivanog ishoda. U fazi nepotpune stabilizacije, djelimične automatizacije i nedorečene individualizacije, motorički akt je nestabilan i podložan različitim uticajima. i nakon njegovog usvajanja u finalnom obliku. Ponavljanjem, uvježbavanjem i individualnim vježbanjem on se stabilizuje i prilagođava uslovima identičnim praktičnoj primjeni, u skladu s individualnim karakteristikama učenika.

Najčešći principi na kojima se zasniva motoričko učenje su: *princip očiglednosti* (sticanje znanja uz pomoć analizatora - čula vida), *princip sistematičnosti* (ponavljanje i usavršavanje racionalnih pokreta i broj ponavljanja, izbor i redosljed vježbi i opterećenje usklađuju se sa mogućnostima učenika), *princip svjesnosti* (aktivno i stvaralačko učešće učenika ostvaruje se kroz različite sadržaje koji potenciraju samostalnost i odlučnost i mogućnost izbora načina i sredstava za uspješan ishod), *princip individualnosti* (zasnovan je na prirodnoj psihomotoričkoj diferencijaciji i usklađivanju procesa obuke prema mogućnostima, potrebama i interesima učenika), *princip ponavljanja* (osigurava racionalizaciju i trajnost usvojenih sadržaja), *princip odgojnosti* (usmjerenost ka pozitivnim vrijednostima, stavovima i navikama), *princip reverzibilnosti* (podrazumijeva opadanje tjelesnih sposobnosti sa prestankom vježbanja i potencira potrebu za kontinuiranom vježbom u skladu sa tempom njihovog opadanja) i *princip svestranosti* (podizanjem opće tjelesne pripremljenosti, usvajanjem vještina i navika stvara se osnova za kasniju individualnu sportsku diferencijaciju, u skladu s mogućnostima i interesima učenika).

Kao organizacioni model nastavnik može integrisati sadržaje iz dva ili više predmeta ili oblasti, u zavisnosti od postavljenih ciljeva i očekivanih ishoda. Npr., kroz tematsku cjelinu kojoj je u osnovi ideja ili problem JA - DRUGI - OKRUŽENJE na smislen način mogu se povezati pojedini ciljevi, ishodi i sadržaji iz dva i više predmeta sa razvojnim potrebama djece.

Trajanje rada na odabranoj temi, sadržaji i struktura pojedinačnih časova, variraju u zavisnosti od reakcije učenika. Teme se realizuju kroz: igru, poligone, stanice, korištenje sportskih sprava i rekvizita, radionice.

Pored planiranja i realizacije raznovrsnih poligona sa unaprijed definisanim kretnim zadacima (gdje se učenik provlači, šta preskače i kako, koje prepreke zaobilazi i sl.), važno je predvidjeti i postavljanje

poligona koji zahtijevaju samostalno rješavanje datog motoričkog problema (učenik sam osmišljava na koji će način savladati prepreke).

Uvijek promovisati nadmetanje sa samim sobom.

Hodanje i trčanje, kad god je moguće, realizovati u prirodi.

U kontekstu tjelesne aktivnosti, nastavnik mora uložiti maksimalan napor kako bi kroz individualizaciju nastave svim učenicima omogućio doživljaj uspješnosti u ovladavanju sve složenijim kretnim zadacima.

Saznanje da postoje okretniji ili brži vršnjaci za dijete ne treba biti izvor prepoznavanja različitosti i spoznaje sopstvenih osobina (dobrih i manje dobrih) i prihvatanje sebe i drugih kao jednako vrijednih.

Kod izbora igara, prednost imaju saradničke igre, mada djeci koja to žele treba omogućiti iskustvo takmičarske situacije, naravno pod određenim uslovima (insistirati na prijateljskom, fer-plej odnosu i poštovanju pravila; ne precjenjivati značaj pobjede; kontrolisati i suzbijati agresivnost; omogućiti visok stepen učešća svih takmičara; insistirati na samoprevazilaženju i sl.). I u takmičarskim igrama promovisati uvažavanje drugih - protivničkih igrača i saigrača.

Obavezno omogućiti učenicima slobodu izbora kad je riječ o učešću u takmičarskim igrama.

U cilju pravilnog rasta i razvoja veoma je bitan odabir vježbi oblikovanja i zagrijavanja. Posebnu pažnju treba obratiti na vježbe zagrijavanja, istezanja vrata (ni u kojem slučaju se ne smiju izvoditi isti i nagli pokreti glave). Treba izbjegavati kretanje u čučnju zbog mogućih oštećenja zglobova. Naročito treba izbjegavati jačanje sklopa trbušnih mišića zbog povijanja kičmenog stuba. Kod skakanja treba paziti da svi poskoci budu u pokretima (nikako veliki doskoci). Kod gimnastičkih preskakanja treba obratiti pažnju na mogućnosti učenika, te na veličinu i visinu predmeta kojeg preskaču.

Valorizacija efekata

Valorizacija procesa tjelesne i zdravstvene kulture je procjena ostvarenja cilja - **procjena ostvarenja ishoda** - i odnosi se na uspješnost učenika u svakom od planiranih ishoda.

Potrebno je sistematično pratiti i valorizirati rad svakog učenika. Neophodne su što potpunije informacije i učeniku i nastavniku za procjenu i ocjenu njihove uspješnosti. Nemoguće je upravljati transformacijskim procesom niti očekivati željene ishode bez stalnog registrovanja stanja i promjena u odgojno-obrazovnom procesu.

Ocjenjivanje i zaključna ocjena su opisni.

VANNASTAVNE AKTIVNOSTI

VANNASTAVNE AKTIVNOSTI

(34 nastavna časa)

ULOGA I ZNAČAJ

Vannastavne aktivnosti su važan segment života i rada u školi. Osnovno su obilježje savremene škole.

U vannastavnim aktivnostima moguće je prepoznati sklonosti djeteta prije nego na nastavnom času. Dijete nam već svojim opredjeljenjem za određene sadržaje nagovještava i nešto o svojoj jačoj strani.

Mogućnost izbora je korak ka slobodi i izražavanju u skladu s mogućnostima i afinitetima. Hoće li to biti gluma, ples, otkrivanje pojedinosti o prirodi, zaštita prirode, proučavanje običaja, prikupljanje podataka o igrama koje su nekad bile popularne ili bavljenje ekologijom, ili možda uživanje u novim pričama i razgovorima o ispričanom, manje je važno.

Važnije je da učenici prošire vidike, a istovremeno bogate emocionalni svijet.

Zadaci

- Povezivanje, proširivanje i produbljivanje znanja, vještina i navika stečenih u nastavi i vannastavnim aktivnostima
- Usvajanje novih znanja, vještina i navika
- Razvijanje interesovanja za društveno koristan rad
- Osposobljavanje za aktivnosti u slobodnom vremenu koje će biti u funkciji razvoja odgoja i obrazovanja, prevencije svih vrsta ovisnosti, zaštite i unapređivanja zdravlja
- Osposobljavanje za aktivno učešće u društvenom životu i njegovom demokratskom razvoju
- Podsticanje dječijeg stvaralaštva – kreativnosti
- Osposobljavanje za komunikaciju, interakciju i kooperaciju sa drugima
- Omogućavanje upoznavanja drugih i drugačijih
- Omogućavanje učenja fleksibilnosti i tolerancije

1. Principi na kojima bi trebao počiva Plan i program vannastavnih aktivnosti

- Slobodne aktivnosti su integralni dio odgojno-obrazovnog rada u osnovnoj školi i u funkciji su ostvarivanja globalnog cilja odgoja i obrazovanja.
- One se organizuju u skladu sa interesovanjima, mogućnostima i dobrovoljnim opredjeljenjem učenika.
- Planiranje, programiranje, pripremanje, organizacija i realizacija vannastavnih aktivnosti podrazumijevaju aktivno učešće učenika.
- Vannastavne aktivnosti ne bi smjele ni sadržajem, ni trajanjem preopteretiti učenike.
- One se ne bi smjele pretvoriti u bilo koju vrstu nastavka nastavnog rada.
- Trajanje vannastavnih aktivnosti, njihovi sadržaji i koordinatori - voditelji, utvrđuju se planom i programom koji se donosi na početku školske godine, a verifikuje ga nastavničko vijeće.
- Ako se u okviru nekih vannastavnih aktivnosti ostvaruje i dobit, pravo je učenika da učestvuju u odlučivanju o njenoj namjeni i raspodjeli, pri čemu se isključuje novčano nagrađivanje učenika. U skladu s odgovarajućim propisima, škola je dužna da način korištenja tako ostvarenih sredstava reguliše posebnim aktima.

U okviru vannastavnih aktivnosti u osnovnoj školi mogu biti zastupljene sljedeće oblasti:

- Vannastavne aktivnosti iz oblasti nauke
- Vannastavne aktivnosti iz oblasti kulture i umjetnosti
- Vannastavne aktivnosti iz oblasti tehnike
- Vannastavne aktivnosti iz oblasti sporta
- Vannastavne aktivnosti iz oblasti rada i proizvodnje
- Vannastavne aktivnosti iz oblasti društvenog života – života zajednice

Evo i mogućih sekcija:

Zdravlje i sport

Mali hor

Mladi prirodnjaci

Mladi slikari

Mali orkestar

Ritmička i plesna sekcija

Mladi ekolozi

Dramska sekcija

Škola ima slobodu da uvede nove sekcije, u skladu s osobenostima sredine i interesima djece.

1. Plan vannastavnih aktivnosti trebalo bi da obuhvati:

- Koliko će časova biti realizovano u okviru vannastavnih aktivnosti u toku školske godine?
- Koje oblasti vannastavnih aktivnosti će biti zastupljene u osnovnoj školi?
- Dan, sat i mjesto realizacije vannastavnih aktivnosti
- Imena koordinatora – voditelja vannastavnih aktivnosti

S obzirom na činjenicu da je u jednoj školi nerealno očekivati da se jednaka pažnja posveti svim oblastima, potrebno je na početku školske godine detaljno razmotriti u kojoj mjeri će pojedine oblasti biti zastupljene.

Od posebnog značaja je da se u Planu vannastavnih aktivnosti odredi dan, sat i mjesto gdje će se one odvijati.

Kada učenici i koordinatori-voditelji znaju da će se aktivnosti odvijati sedmično ili petnaestodnevno, i koliko će one trajati, onda se oni mogu adekvatno pripremiti, bit će motivisani za aktivnost, što će značajno uticati na efekte u njihovom ostvarivanju.

Blagovremeno i tačno određenje vremena, mjesta i trajanja aktivnosti ima svoju pedagošku vrijednost i zato ga treba obezbijediti već u Planu na početku školske godine.

Imenovanje koordinatora – voditelja vannastavnih aktivnosti vrši nastavničko vijeće na početku školske godine i ono ne može biti rezultat licitiranja i dobrovoljnog opredjeljivanja nastavnika, nego izbora na osnovu unaprijed utvrđenih kriterija od strane najvišeg stručnog organa u osnovnoj školi.

2. Program vannastavnih aktivnosti trebalo bi da obuhvati:

- Vrste aktivnosti (sadržaja) u okviru svake oblasti
- Ko bi trebao učestvovati u kreiranju i realizovanju Programa aktivnosti
- Koje organizacione forme aktivnosti će biti zastupljene
- Koje uslove bi trebala obezbijediti osnovna škola da bi aktivnosti mogle biti realizirane (objekti-mjesta, namještaj, oprema, sredstva, materijal i slično).

Svaka oblast podrazumijeva niz konkretnih aktivnosti (sadržaja) za koje će se škola opredijeliti na početku školske godine, vodeći računa o primjerenosti aktivnosti uzrastu djece, njihovim

moogućnostima, interesovanjima i potrebama, kao i kadrovskom potencijalu i uslovima kojima škola raspolaže.

U kreiranju programa i njihovoj realizaciji neophodno je obezbijediti učešće najšireg kruga zainteresiranih, prije svega, djece i njihovih roditelja, specijalizovanih stručnjaka različitog profila (pedagoga, psihologa, ljekara, umjetnika, sportista i dr.) koji se mogu angažovati na profesionalnoj i volonterskoj osnovi.

Škole će na početku školske godine, na osnovu usvojenog Plana i programa vannastavnih aktivnosti poduzeti određene korake kako bi stavila na raspolaganje učenicima i koordinatorima – voditeljima sve raspoložive materijalne resurse, a one koji su neophodni, a koji ne postoje, škola će obezbijediti naknadno u skladu s mogućnostima i uz pomoć nadležnog ministarstva.

Vannastavne aktivnosti je nužno organizirati na principu homogenih uzrasnih grupa. Samo tada se može postići istinska primjerenost aktivnosti – sadržaja uzrastu, mogućnostima, interesovanjima i potrebama djece, a za većinu članova grupe programi mogu predstavljati realno i optimalno opterećenje, što je osnova za ostvarivanje odgojno-obrazovnih efekata u ovom sektoru školskog života i rada. Ovim se postiže i još jedan efekat, a to je povezivanje vannastavnih aktivnosti sa nastavom i uopće sa životom u užoj i široj socijalnoj sredini.

Različita shvatanja vannastavnih aktivnosti i njihove funkcije u razvoju, odgoju i obrazovanju djece osnovnoškolskog uzrasta do sada dovodila su do dezorijentacije u ovom značajnom sektoru života i rada u osnovnoj školi. Različita shvatanja, otpori, predrasude, pa i tradicionalna opterećenja, trebalo bi da budu podređena nastojanjima koja su izražena u Konceptiji devetogodišnje osnovne škole i prevaziđena decidnim zahtjevima koji se tiču sticanja, razvijanja i usavršavanja profesionalne kompetentnosti svih onih koji su odgovorni za rezultate odgoja i obrazovanja u osnovnoj školi.

PRETPOSTAVKE ZA REALIZACIJU SVIH	PROGRAMA
<p>STRUČNO OSPOSOBLJEN NASTAVNIK</p> <p>Profesor razredne nastave Nastavnik razredne nastave</p>	<ul style="list-style-type: none"> - NASTAVNIK KOJI RAZUMIJE SMISAO PROMJENA I KOJI VJERUJE U MOGUĆNOSTI UČENJA I EDUKACIJE - Nastavnik koji zna, umije i koji u prvi plan stavlja dječiju doborbit; - Izbor načina rada u razredu koji obezbjeđuju učenički aktivitet i individualni razvoj; - Planiranje sadržaja rada u skladu sa svim važnim činionicima (struktura odjeljenja, predznanja, definisani ciljevi, osobenosti lokalne sredine, tematski pristup pojedinim dijelovima programa)
NOVE METODE RADA	<ul style="list-style-type: none"> - Fleksibilno poimanje artikulacije nastavnih časova u prvom razredu i mogućnost organizovanja nastavnog časa u skladu s intenzitetom pažnje
Sadržaji koji bitno utiču na kvalitet rada	<ul style="list-style-type: none"> - Udžbenici za učenike koji podrazumijevaju novija saznanja o djetetu i učenju, prateći radni materijali, priručnike za nastavnike, didaktičke materijale
PROSTOR I UKUPNO OKRUŽENJE U ŠKOLI	<ul style="list-style-type: none"> - Adekvatno opremljen i uređen prostor (namještaj jednostavnih linija, bez oštih rubova, lijepo dizajniran, lagan, mobilan, koji dozvoljava promjene u kombinaciji i usklađivanje s brojem učenika u grupi, djeluje lijepo, primamljivo, vedro); - <i>Roditelji i lokalna zajednica mogu obezbijediti podršku</i>

Preporuka: Do 25 učenika u odjeljenju i bez uključivanja učenika prvog razreda u kombinovana odjeljenja.

* U situacijama kada su pojedine sredine primorane na organizaciju rada u kombinovanim odjeljenjima treba primjeniti fleksibilniji raspored nastavnih časova. Primjera radi, učenike prvog razreda pozivamo ranije u školu, realizujemo sadržaje koji zahtijevaju direktnu komunikaciju, potom se uključuju učenici ostalih razreda.

Partnerstvo u reformi	PODRŠKA	RODITELJA UČENIKA	U LOKALNOJ	ZAJEDNICI
Informacije o važnim promjenama putem seminara	Za direktore i savjetnike pedagoških zavoda	Direktore osnovnih škola	Nastavnike prvih razreda	pedagoge

Posebno: Informativni materijali za roditelje učenike prvog razreda.

SMJERNICE ZA PRAĆENJE I OPISNO OCJENJIVANJE

Postignuća učenika

Opisno ocjenjivanje je kvalitativna analiza učeničkih postignuća. Na jednoj su strani ciljevi koje smo definisali, ishodi učenja i indikatori uspješnosti, a na drugoj pokušaj da na određenoj skali postignuća odredimo poziciju svakog učenika. To je kvalitativno ocjenjivanje. Opisno je ocjenjivanje primjereno učenicima mlađeg školskog uzrasta. Programski zahtjevi, s obzirom na sadržaj, nisu obimni, ali su učeniku prevelik teret jer on ne vlada čitanjem kao osnovnim sredstvom, odnosno metodom učenja.

U prvom razredu osnovne škole predviđeno je opisno iskazivanje uspjeha učenika. To podrazumijeva sistematsko praćenje napredovanja svakog učenika i procjenu stanja i situacije u određenim intervalima. Procjena podrazumijeva iskazivanje kvalitativnih elemenata na početku i nakon određenog vremenskog perioda.

Opisna ocjena ima svoju "analitičku strukturu" i kontinuitet u opservaciji i evidentiranju napredovanja. To su informacije o postignućima u pojedinim segmentima nastavnog programa. Na osnovu tih informacija moguće je formirati sliku o napredovanju svakog učenika. To su bitne informacije o nastavniku i njegovoj sposobnost procjene karakterističnih podataka o svakom učeniku, koje su istovremeno orijentir za planiranje narednih koraka.

Ukupna organizacija rada u razredu mora biti podređena zahtjevu:

Obezbijediti napredovanje u skladu s individualnim mogućnostima.

U donošenju opisne ocjene morali bismo imati u vidu sljedeće elemente:

- *Ostvarivanje konkretnih odgojno-obrazovnih zadataka koji su definisani u Programu (znanja, stavovi, vrijednosti, vještine)*
- *Je li učenik usvojio programske sadržaje? (potpuno, djelimično, nije usvojio)*
- *U čemu je učenik uspješan? Šta je njegova jača strana?*
- *Koliko je napredovao u odnosu na početak školske godine? (mnogo, malo, nimalo, kolika je razlika između startne pozicije i sadašnjeg stanja)*
- *Ima li učenik teškoća? U kojim se to područjima posebno očituje? (izgovor, analiza i sinteza, razumijevanje, reprodukcija, odsustvo pažnje, zamjena glasova slova, nemogućnost zaključivanja...)*
- *Koje su preporuke za prevazilaženje tih teškoća?*
- *Koliko je učenik samostalan u radu? (nesamostalan je, za najmanju sitnicu traži pomoć, samostalan, djelimično je samostalan)*
- *Kakav je njegov odnos prema radu i obavezama?*
- *Da li može usredsrijediti pažnju na sadržaje?*
- *Odnos prema drugim učenicima*
- *Odnos prema nastavnicima*
- *Druge osobine*

Za procjenjivanje i ocjenjivanje je posebno važno:

- *Da je zasnovano na kriterijima. Šta ocjenjujem? Kako?*
- *Da je kontinuirano i zasnovano na praćenju učeničkog rada*
- *Da podrazumijeva više aspekata*
- *Da odražava različitost pristupa*
- *Da polazi od onog što dijete zna i što je njegova jača strana;*
- *Da se oslanja na učeničku mogućnost i slobodu samoprocjenjivanja;*

- Da su svi učenici uključeni u postupak i da znaju šta ih očekuje;
- Da je ocjenjivanje podređeno važnim ciljevima (znanje, život, rješavanje problema u životnim situacijama), a ne samo zahtjevima nastavne jedinice i apstraktnim ciljevima;
- Da uvažava razvojne karakteristike djece određene dobi i svakog djeteta;
- Da pomaže u identifikaciji djece sa posebnim potrebama;
- Ocjenjivanje vršiti u okolnostima koje su primjerene potrebama djece, ne zastrašivati učenike slabom ocjenom, težinom zadataka;
- Imati na umu da ocjenjujemo baš ono što treba ocjenjivati;
- Ocjenjivati pojedine segmente u odnosu na ciljeve Programa i ukupna postignuća.